Тха говзал, тха хьинар хьона да, хьамсара парти!

Толамца кхоачашъергья вай январски Пленума решенеш!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

ЕРА 2 февраль 1961 шу № 10 (2531) Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

Цхьаккха моттиг яц хIанз республике юрта боахама къахьегамхоша январски Пленума решенеш ца ювцаш, уж Iома ца еш, хургйолча XXII съезда сийна керда декхараш тIа ца эцаш.

Керда социалистически декхараш тIайийцад укх шера республике цIи хеза волча Наурски района Ленина цIерахча колхоза воккхагIа волча жа Iуно Плотников Фомас. Духхьала укх цхьан шера шозза жа дахкийтеи хIара бIаь жийна тIехьара 230 Iаьхар хьалкхебеи лаьрхIад цо. Из хул хIара бIаь жийна тIехьара соахка кхебаьчул 56 Iахар дукхагIа. Цул совгIа, нов. Плотникова лаьрхIад хIара устагIан тIера 6,7 килограмм тха даккха — соахкарчул 1,1 килограмм дукхагIа.

Сурта тIа: нов. Плотников ший бригада болхлошцакерда декхараш дувцаш воалл.

П. КАТАКОВА сурт.

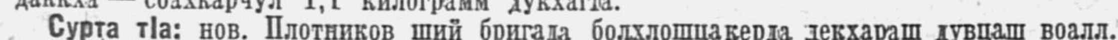

Нийсле никъ гойташ йолча маякашца

«Юрта боахама производства дикагIа бола болхлой, — аьннад Н. С. Хрущева январски Пленуме къамаьл деш, — уж, новкъостий, юрта боахам боккъонца дика лелабара никъ хьахьоккхаш йола маякаш я... Уж маякаш вай юрта боахама массадолча доакъошка йолаш я. Хьадувла, цу маякашца нийсле вай, нийса никъ лаца вай». Берригача мехка дIахезад уж дешаш. Малаш ба уж нов. Хрущева из сий дола цIи тилла нах? Уж ба шоай болх дика бовзаш, низи, хьинари ца кходеш къахьегаш, еррига торонаш оарцагI а яьха кхетамца болх вIаштIехьбаьккхача доккхий толамаш даха йиш йолга хьагойташ бола юрта боахама къахьегамхой.

Цу тайпара нах дукха ба вай республике а. Малав дукха ха йоагIдаш январски Пленуме нов. Хрущева бийца вай гIорбаьнна хьажкIаш лелаю звеньевойш Зармаев Абдул-Саид, Кусиева Зайдат, Музыкаева Малика ца бовзаш? Ерригача республике цIи хеза я хьалха латта Грозненски шурий совхозера свинарка Наумова Мария. Цо дIадахача шера хьалкхеяьй 1841 хьакха. Доккхий толамаш даьхад доаркаша Л. Барахоевас, М. Арсемиковас. Дика къахьегаш ва Шелковской жа леладеча совхозера жа Iу нов. Эсмухамбетов. Семилетка шоллагIча шера цо хIара 100 жийна тIехьа хьалкхебаьб 136 Iахар. Хьалха латташ я Грозненски районера «Ермоловский» яхача совхозера коа тIара оалхазараш леладу птичница Н. Олюнина. Соахка хIара котамгара 178 фуъ гулдир цо. Республике эггара дукхагIа хул из. Кхы а дикагIа къахьега лерхI нов. Олюнинас укх шера. Цо лаьрхIад хIара котамгара 180 фуъ гулде. Иштта кхы а ба вай республике дIадахача шера доккхий толамаш а даьха укх шера хургйолча СССП XXII съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь семилетка кхоалагIча шера лакхара социалистически декхараш толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш бола юрта боахама къахьегамхой.

Фуд цар иштта доккхий толамаш дахара керттера бахьан? Из да денгара-денга шоай балха говзал лакх а еш, кердадар юкъе а кхувлаш, къахьегама овсарле лакхъергйола торонаш гуча а йоахаш, дикагIа йолча опытах пайда а эцаш хьинаре къахьегаш хилар.

Цхьабакъда, республика боахамий кулгалхоша цу тайпарча дикагIбарий опыт массанена дIа а йовзийташ, хьалха латташ йола маякаш дукхагIа хургйолаш вIаштIехьбаккхац болх. Геттара дика хьажкIаш хьувкъаргйолаш лаьтташ долаш я Наьсарен район. Из хьахьекхад «Октябра 40 шу» яхача совхозерча Кусиева Зайдата. Цо дIадахача шера ший звеноца хIара гектара тIара 108,5 центнер хьажкIаш чуийцай. Хеталургда совхозий а района а кулгалхоша Кусиевай балха опыт кхычарна дIа а йовзийташ дика хьажкIаш кхеергйолаш болх вIаштIехьбаьккхаб, аьнна. Цхьабакъда, района кулгалхошта из гIулакх карагIдаьннадац. Ерригача районе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 14,5 центнер мара хьажкIаш чуийцаяц.

Иштта ледара лелабаьб из болх Шалински района кулгалхоша а. Цигарча гIорбаьннача звеньевойша Зармаев Абдул-Саида хIара гектара тIара 141,8 центнери, Музыкаева Маликас 105 центнери хьажкIаш чуийцай семилетка шоллагIча шера, хIьата ерригача районе юкъера лаьрхIача чуийца хьажкIаш 22,7 центнер мара хилац. ДикагIа болча звеньевой опыт кхычарна дIайовзийтара кIезига йоакхо яьй района кулгалхоша.

Доккхий толамаш даьхад Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» яхача совхоза доярка нов. Арсамиковас. ХIара IаттагIара укх шера 5000 килограмм шура яккха дош деннад цо. Бакъда, цу совхозе а ерригача районе а бац цо санна къахьегаш доаркаш. ХIанад из ишта? Района кулгалхошта карагIдалац цхьан саго дIадоладаь дика гIулакх массане хьаллоацаргдолаш, социалистически яхьа юкъе шерра къахьегамхой а озаш болх вIаштIехьбаккха.

Цу тайпара масалаш кхы а дукха доаладе йиш я. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац. СССП ЦК январски Пленумо белгалдаьхад дIахо чIоаггIа юрта боахам дегIабоалабергбола наькъаш. Парте тIахьехамо цегаш ура а оттадаь, Пленума решенеш кхоачашъяра хIанзехьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь доккхий толамаш доахаш ба юрта боахама къахьегамхой. ХIанз керттерадар да, шерра яьржача халкъа яхьа кхетамца кулгалдар, семилетка кхоалагIча шера хIара боахамо тIайийца социалистически декхараш кхоачашде йиш хургйолаш болх вIаштIехьбаккхар. ХIара кулгалхо декхарийла ва цу гIулакха еррига торонаш оарцагIъяха. ХIанз а дукха моттигаш нийслу, нагахьа санна доккхий толамаш доахаш вола цхьа саг районе хьалкхеве карагIдаьлча, цунах доккхал а деш, из хьалха а тетташ района кулгалхой багIаш. Из нийса дац. Хье бокъонца вола кулгалхо вале, хьо декхарийла ва хьалха латтарий опыт массанена дIа а йовзийташ, тIехьабисараштa эшар фуд а хьожаш, уж хьалхарча мугIарашка баргбола никъ лаха. Из да керттера декхар. Из гIулакх вIаштIехьдаккха карагIа ца доале шийх кулгалхо лархIа мегаргвац саго.

Укх деношка хиннача республиканскии партийни активо цIенхаштта белгалдаьхад дIадахача шера вай юрта боахаме хинна дукха кхоачамбоацараш. Иштта белгалдаьхад укх шера республика боахамашта хьалхашка латта керттера декхараш а. Тахан оаха кепа тох актива материалаш. Соахкара кхоачамбоацараш хилийта йиш яц укх шера.

Республика колхозашкеи, совхозашкеи шортта торонаш я укх шера юрта боахам дIахо дегIабоалабе. Из хьахьекхад дIадахача шера юрта боахама массадолча доакъошка доккхий толамаш даьхача вай дикагIа болча къахьегамхоша, вай сий долча маякаша. Лаьттанцареи хьайбайи боахам дегIабоалабергбола керда наькъаш гучадаьхад СССП ЦК январски Пленумо. Пленума решенеш кхоачашъяра берриго низ тIабахийта къахьегаш ба юрта боахама болхлой. ХIара къахьегамхочо тIайийца декхараш кхоачашдергдолаш вIаштIехьбаккха беза болх. Доккхийча толамашка бода никъ гойташ йолча вай маякашкара эца хьокхам, царца нийслуш вIаштIехьбаккха болх. ШерагIа йоаржае СССП XXII съезда сийна социалистически яхь!

Коа тIарча оалхазараша дика пайда лургба

Доккхийча толамашца накъа баха лаьрхIад Грозненски района «Ермоловский» яхача совхоза коа тIара оалхазараш леладераша парте XXII-ча съезда.

Лакхара социалистически декхараш тIайийцад укх шера совхоза болхлоша. Иштта, дикагIа йолча птичница Лазарева Марияс дош деннад хIара котамгара 188 фуъ гулде. Ше денна дош толамца кхоачашду цо. Январь бетта шоллагIча декаде хIара котамгара 9 фуъ гулдаьд цо, планах 8 фуъ мара гулде ца дезача. Птичница Олюнинас лаьрхIад укх шера хIара котамгара 180 фуъ гулде.

Семилетка кхоалагIча шера тIайийца социалистически декхараш коа тIара оалхазараш леладераша сийленца кхоачашдара доккхий балхаш деш латт совхозе. Хьалъяь йистейоалаш латт 10 эзар коа тIарча-оалхазара лаьрхIа йола помещени. Коа тIара оалхазараш леладеча ерригача помещенешта механизаци еш латт. Керлача шера дикагIа гIулакх ду оалхазараштa, хIаьта кхаба а дикагIа кхоаб.

Коа тIарча оалхазарий дикагIа дола фу дебаде лерхI цига, кIезига пайда луш дараш дIа а даьха. Совхозерча инкубаторе 696 эзар кIориг йоаккхаргья укх шера. Царех 547 эзар кIориг цу совхозе лелае ютаргья, хIаьта 149 эзар республика кхыча боахамашка дIалургья.

Цу дерригача гIулакхаша торо хулийтаргья тIайийца социалистически декхараш сийленца кхоачашде.

М. ДЗУСОВ, совхоза керттера агроном.

Доккхий декхараш

СССП январски Пленумо даьча соцамаша а цу Пленуме нов. Н. С. Хрущева даьча къамаьло а чIоаггIа дегаш ураоттадаь болча Назрановски совхоза Аьлти-Юртарча отделене шурий-товарни ферма болхлоша октябрь бетта хургйолча СССП XXII-ча съезда сийна лакхара социалистически декхараш тIайийцад.

Говза а дика а болх барца мехка цIи хезача, сий долча доярка нов. Барахоева Лемкас укх шера соахкарчул лакхара социалистически декхараш тIайийцад. Цо, соахка планах хIара IаттагIара 1900 килограмм шура яккха езача 3000 килограмм яккха декхараш тIа а ийца 4.314 килограмм шура яьккхар. Укх шера хIара IаттагIара соахкарчул а дукхагIа — 4700 килограмм шура яккха, царех 4500 килограмм СССП XXII съезд йолалуча денга яккха декхараш тIайийцад Барахоева Лемкас.

Парте XXII съезд йолалуча денга 3000 килограмм а йоаккхаш, укх шера хIара IаттагIара 3500 килограмм шура яккха декхараш тIайийцад Мальсагова Лемкас а.

Лакхара социалистически декхараш тIайийцад Аьлти-Юртарча шурий-товарни ферма берригача доаркаша а.

Ерригача ферма тIайийцача декхаращца да укх шера хIара IаттагIара юкъера лаьрхIача 2762 килограмм шура яккхар, яьккхача ерригача 340 тонн шурех 310 тонн паччахьалкхенна дIаялар, хIара 100 Iатта тIехьа 92 Iаса кхедар, цхьаккха а Iаса ца далийтар, хIара Iасилга из дакхача хана деннеи бийсаннеи 550 граммаи цул тIехьарча хана 500 граммаи дозал тIаккхетийтар, цхьаккха а хьайба гIел ца долийташ дерригаш а Iангара дахар.

Шоаш тIайийца сий дола декхараш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба ферма берригa а болхлой.

Х. ДЖАБРАИЛОВ.

Ерригача торонех пайда эцаргба

Укх шера Сунженски района «Победа» яхача колхоза къахьегамхоша лаьрхIад съезд хьаеллача денга паччахьалкхенга дулх, шура, фуаш, тха доххкара шера йола план кхоачашъе.

Ерригача колхозе гIолла укх шера юкъера лаьрхIача хIара IаттагIара 2500 килограмм шура яккха, хIара нана хьакхийна тIехьа 18 хурски, хIаьта хьалха яхкача хьакхийна тIехьара 6 хурски кхее, хIара котамгара 130 фуъ гулде, хIара устагIан тIера 5 килограмм тха даккха, хIара бIаь устагIан тIехьара 115 Iахар кхебе лаьрхIад хьайбаш леладераша. Цул совгIа, пайда эцача хIара 100 гектар лаьттан лаьрхIа 45 центнер дулхи 145 центнер шуреи яккха, хIаьта доажадеши чуоттадаьи дорста а даь 350 бежан, 3 эзар хьакха, 2500 устагIа паччахьалкхенна дIабала лаьрхIад колхозо.

Лакхара декхараш тIайийцад цхьацца болча хьайбаш леладераша. Масала, хьакхарч лелаеча М. Чечелева лаьрхIад укх шера 2 эзар хьакха кхаба а кхаьба дIаяла, доярка Р. Яндиевас—хIара IаттагIара 2800 килограмм шура яккха. Иштта декхар тIайийцад доярка Н. Морозовас а.

Уж дерригa декхараш кхоачашдеш чIоагIа къахьега дезаргда хьайбаш леладерашеи колхоза правленеи. ХIанз хьайбашкара дукхагIа продукци яккхара къаьстта терко тIайохийт цар доахани, хьакхарчи, Iаьсийи дебадара. Цу гIулакха лаьрххIа хьайбаш леладеча ферме искусственни осеменени еш йола пункт я болх беш. Цул совгIа, дIадахача шера декабрь бетта цхьаькха а пункт хьайийлай. Цу гIулакхо торо хулийтаргья ер шу чакхдалалехьа кхы а 250-нел кIезигагIа доацаш доахан дебаде.

Хьайбаш леладерий болх аттача баккхара а къахьегама овсарле диккa лакхъяра а колхоза кулгалхоша лаьрхIад дерригa доахан механизмашца деттаргдолаш болх вIаштIехьбаккха. ХIанзале 350 етт бетт механизмашца шурий-товарни ферме. Доахан чудоахкача цхьан помещене автопоилкаш оттаяьй.

Хьалъяь йоалаш латт хьакхарч чуйоахкаргйола помещени. Хьакхарчашта дика гIулакх дара дерригача балхашта механизаци ергья. Масала, колхозе «ДКУ» яха доакъар теда йиъ машин, гIожа доакъар дIайихача хица тоаду шиъ моттит кийчъяьй, иштта кхы а дукхача балхашта механизаци яьй.

А. САУХИН, Сунженски района «Победа» яхача колхоза воккхагIа вола зоотехник.

Сурта тIа: М. Чечелев.

Тоалуш латт совхоза боахам

Дукха ха яц МагIалбика районе «Алханчуртский» совхоз Iойилла а Йоккхача Ачалкхера отделени совхозах хьатеха а. Цхьабакъда, массанена ховш да цига чIоагIа болх барца доккхий толамаш даьхалга. ДIадахача шера тIеххьарча бетташка 2 эзар бежан чухоттаргдолаш йиъ помещени хьалъяьй, хIара помещенена гонахьа а коашка а асфальт йиллай, хIаьта зехьа доакъар довргдоацаш гобаьккха доакъар дехка хьаьш даьд. ХIара етт латтача моттиге ий техад, цул совгIа коара арадовла ца дезаш мела хий чудиллад, иштта кхыдола гIулакхаш даьд къахьегамхоша. Цу дерригача гIулакхаша торо хулийт еиъ-пхиъ сагага 500—600 IаттагIа хьежа.

Уж балхаш чакхдоахача чIоагIа къахьийгад плотникаша Д. Чахкиева, У. Вадалова, С. Кузигова балха нормаш кхоачаш ца еш цхьа ди дIадахийтац цар.

ХIанз совхозе дулха лаьрхIа леладеш 1700-нел совгIа бежан да. Уж дерригa доахан диъ Iул а даь дийкъад. ХIара денни буси махулла дукхагIа дулх тIаккхетийта гIерташ чIоагIа гIулакх ду царна хьайбаш леладераша. Дика гIулакх ду доахана бежа Iуша Льянова, Камариуле. Керда шу хьатIаотталехьа ше гIулакх деча Iулацарча доаханна 6 тонн дулх тIаккхетийтад нов. Льянова, хIаьта Камариуле 4 тонн.

СССП ЦК Пленумо XXII съезд гулъяра баьча соцамо дегаш гIоздаьхача хьайбаш леладераша кхы а дукхагIа дулх тIаккхетийта лаьрхIад дIахо йодача хана. Из да съезда сийна лургдола совгIат, йоах совхоза бежа Iуша.

Доахан диза Iангара дахара кхоачамболлаш гIожа а моша а доакъар Iалашдаь совхозо. Йол тIаозача автомашинашца дика болх бу шофераша Б. Бековеи Б. Алиевеи. ХIара дийнахьа 120—130 процент кхоачашъю цар балха нормаш.

ХIанз шоай низ кхо ца беш хьайбай продукташ дукхагIа яхара къовсам лоаттабеш ба «Алханчуртский» совхоза къахьегамхой.

И. БАРАХОЕВ.

Дика совгIат

Керда шу дикача къахьегама толамашца дIадоладаьд Первомайски района хьайбаш леладераша. Духхьала дIабахача цхьан бетта паччахьалкхенга дулх доххкара шера йола план 90 процент кхоачашъяьй Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоша, «Дружба» яхача колхоза хьайбаш леладераша — 85 процент, Асланбека Шерипова цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша — 40 процент. Январь бетта иштта дукха дулх паччахьалкхенга дохка цар вIаштIехьдаьннад семилетка кхоалагIча шера махулла дукхагIа дулх доххкара дIадахача шера лерттIа кийчо яь хиларах. Из да хьайбаш леладераша СССП XXII съезда накъа болхаш луш дола совгIат.

М. ЭЛЬМУРЗИЕВ.

Совнархоза промышленносто тIеххкоачашъяьй январь бетта план

Старопромысловски районерча мехкдаьттахоша дIадоладаь патриотически гIулакх хьал а лаьца, СССП XXII съезда сийленца накъа бахара тIехьа, продукци дукхагIа арахецара тIехьа, семилетка кхоалагIча шера план толамца кхоачашъяра тIехьа шерра социалистически яхь йоаржаеш я вай республикерча промышленни предприятей коллективаш. Цу яхьах доккха беркат доал.

Нохч-ГIалгIай совнархоза предприятешкарча болхлошеи специалисташеи тIеххкоачашъяьй январь бетта — семилетка кхоалагIча шера хьалхарча бетта программа. Соахка январь бетта хийцачул 11,2 процент дукхагIа арахийцай валови продукци. Сихха дегIаух халкъа боахама лоархIамегIа дола доакъош. Грозненски химически заводе арахеца ацетони феноли 1,5-зза совгIа, этилови спирт 14 процент дегIаденад. Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша лоадама хIама ца эшаш 40 процент дукхагIа даьккхад коача доагам. 6,5 процент лакхденнад электроэнерги йоаккхилга.

Хьалха латт съезда хьалхара яхь дIайолаяьраш—мехкдаьттеи попутни гази яккхара а скважинашта буруш тохара а январь бетта план промысловикашта юкъе эггара хьалха кхоачашъяь «Старогрознефта» мехкдаьттахой. Республикерча буровикаша ханал цхьа ди хьалха кхоачашъяьй бетта йоагIа задани. Январь бетта программа иштта кхоачашъяьй «Сунжанефта», «Грознефтеразведка» треста, «Малгобекнефта» № 2 йолча буруш тохара контора буровикаша. «Правобережни» яхачунгара дIайиккхача, ерригача нефтепромыслови управленеша тIеххкоачашъяьй январь бетта мехкдаьтта даккхара план.

Къилбаседен Кавказа юрта боахама хьалхле лелаерий совещани

Ростов-на-Дону, 31 январь. (ТАСС). Тахан укхаза хьайийлай Къилбаседен Кавказа юрта боахама хьалха латтарий совещани. Укхаза дувц Къилбаседен Кавказерча колхозашкеи совхозашкеи юрта боахама продукташ яхар дIахо дегIадоаладара наькъех дола дош.

Совещане балха юкъе дакъа лоацаш ба СССП ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, СССП ЦК РСФСР-ча гIулакхашта йолча Бюро председатела заместитель Г. И. Воронов, РСФСР Министрий Совета председатель Д. С. Полянский.

Н. С. Хрущеви, Д. С. Полянскии, Г. И. Воронови совещане президиуме гучабаьлча чIоаггIа тIоараш техар совещане хиннараша. Царца цхьана президиуме моттигаш дIалувц цIи хезача юрта боахама къахьегамхоша, Къилбаседен Кавказа республикайи областийи кулгалхоша.

Ростове венав эзар гаргга саг— Ростовски областера, Краснодарскии Ставропольскии краяшкара, Дагестанскии, Кабардино-Балкарскии, Калмыцкии, Къилбаседа-ХIирийи, Нохч-ГIалгIайи автономни республикашкара, Адыгейскии Карачаевскии автономни областашкара дикагIа бола ялат кхедераш, хьайбаш леладераш, колхозий председателаш, совхозий директораш, агрономаш, зоотехникаш, партийнии, советскии, профсоюзнии, комсомольскии болхлой.

Совещане бийхаб Украинера а Астраханскии, Саратовскии, Сталинградскии областашкара а юрта боахаме хьалха латтараш.

Совещане дакъа лоацараштa юкъе ба СССР юрта боахама министр М. А. Ольшанский, СССР Министрий Советерча хлебопродукташта йолча Паччахьалкхен комитета председатель Л. Р. Корниец, СССР Госплана председатела заместитель В. П. Зотов, СССП ЦК союзни республикашта йолча юрта боахама отдела заведующи В. А. Карлов, В. И. Ленина цIерахча Ерригсоюзни юрта боахама Академе президент П. П. Лобанов, РСФСР юрта боахама министр В. П. Сотников, РСФСР хлебопродуктай министр Т. А. Юркин.

ДIахо Къилбаседен Кавказа юрта боахам дегIабара наькъаш дувцаш йола доклад йир РСФСР Министрий Совета председатела Д. С. Полянске.

Тахан докладах йолча пренеех къамаьлаш дир партен Ростовски обкома секретара А. В. Басова, Кабардино-Балкарски АССР-ча Ленина цIерахча колхоза председатела, Социалистически Къахьегама Турпала К. К. Тарчокова, СССП Краснодарски крайкома секретара Г. И. Воробьева, Нохч-ГIалгIай АССР-ча Грозненски совхоза свинарка М. А. Наумовас, Iилманхочо-селекционера Ленински преме лауреата В. С. Пустовойта, парте Къилбаседа-ХIирий обкома секретара В. М. Агкацева, кхыбараша а.

Совещани дIахо болх беш я.

ХIанз чуийнна кхашка моттигера удобрени дIакхухьаш ба Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза 2-ча отделенера механизатораш. ХIанзале 700 тонн удобрени дIайихьай цар.

Геттара чIоагIа болх баьб моттигера удобрени кхашка аракхухьача тракториста М. Цаграева, грузчикаша Т. Алсултановас, З. Исаевас, М. Астамирова. 300 тонн удобрени дIайихьай цар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Т. Алсултанова, М. Цаграев, З. Исаева, М. Астамиров.

С. ШЕРИПОВА сурт.

ЮРТА БОАХАМ ХАДДАНЗА ДЕГIАКХУВЛАРА ТIЕХЬА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕЛГА ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГIУЛАКХ ДА

ССКП обкома секретара нов. А. С. Трофимова доклад

Ховш ма дарра, ССКП ЦК Пленумо дийцар аргIанна йола парте XXII-гIа съезд гулъяра хьакъехьара, 1960 шера льаттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ яхараи паччахьалкхенга йохкараи йола паччахьалкхен плани цу гIулакхa тIаийца социалистически декхараши кхоачашдара а дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара де дезача гIулакхий а хьакъехьа дешаш, хIаьта иштта коммунистически болхлойи партей Совещане итогий хьакъехьара дош а.

— Пленумо хьахьекхар, — йоах нов. Трофимова, — коммунизм хьалъяра декхараш вай парте толаме кхоачашдеш хилар, коммунизмага дахара темпаш сихъяра йолча социалистически строя йоккхийча торонех пайда эцара йола ленински политика тIаГIертта а хадданза а чакхйоахаш хилар. ССКП ЦК берригa болх ленински стилах кулгалдеш чакхбоах.

Промышленность, юрта боахам дегIабоалабеш а халкъа вахар тоадеш а вай мехко доаха толамаш а дийца, нов. Трофимова белгалдаьккхар Пленумо юрта боахамерча кхоачамбоацараштa чIоагIа критика яь хилар, юртбоахама продукташ, къаьстта а хьайбай продукташ дукхагIа яхара йола вай темпаш кхоачамбоацаш йоацилга хьахьокхар. ВорхI шера планах лаьрхIа хиннaчул дукха а кIезигагIа яьхай 1960 шера хьайбай продукташ. Цудухьа Пленумо декхар оттадаь юрта боахама продукташ наха дIаехачул дукхагIа хилийта, аьнна.

* * *

Вай республикерча юрта боахама гIулакххаш ше дувцаш нов. Трофимова аьлар, республикера берригa нах пхе шера (1956—1960 шерашка) 46,5 процент, цу даькъе городе баха нах 21,3 процент дукхагIа хиннаб. Цу юкъа алапе фонд 47 миллион сом лаккхъеннай, налогаш 300 эзар сомага кхоачаш кIезигъеннай, пенсеш 20 миллион сом дукхагIа тел, и. кх. дI. Цу доллача хIамаша дукхагIа хьаштхулийт продовольственни товаращца, къаьстта дулхаца, шурийца, даьттаца.

Мишта дегIадена республика колхозашкеи совхозашкеи юртбоахама продукци яккхар?

Пхе шера, 1956 шера денз 1960 шерага кхаччалца, дулх 11 проценти шура 26 проценти мара дукхагIа яьккхаяц, хIаьта семилетка хьалхарча шин шера дулх 29 проценти шура 13 проценти мара дукхагIа яьккхаяц.

Цу даннеша хьахьокх, юртбоахама продукци дукхагIа яккхара темпаш вай республике наха дIаехачул тIехьайиса хилар, льаттанцареи хьайбашкареи йоала продукци дукха а дукхагIа яхара массадола хIама динз дарг ца хилар.

Колхозийи совхозийи производство дегIайоалаяра лоархIамегIа долчарех цхьа гIулакх да юрта боахаме керттера дакъа долча льаттах бизза а масса оагIорахьара а пайда эцар, хIаьта а вай республике льаттаех пайда эцара гIулакх геттара харцахьа да. Ерригача льаттан фондах дIадуеш, сомийи комсийи бешамаш тIайолаш дар 35 процент льатта мара дац, хIаьта вож юхедиса 65 процент дар даьгIенаш, цонаш, ардаш тIа долаш а дика пайда ца эцаш а да вай.

Цунца цхьана оахаш долча льаттах дикка дакъа Iунал во деш хиларах йоархIаш тIаьнна да, къаьстта дукха гумай яха буц йолча, лоамашта юхерча районашка.

Льаттах боагIIача тайпара нийса пайда ца эцар, цунца беча балха культура лоха хилар да ялат, технически культураш, сомаш, комараш, комсаш кIезига хьувкъийтара бахьан.

Льаттах пайда эцара порядок, ерригача колхозашкеи совхозашкеи боахаме льатта дIанийсдара гIулакх лоацацача хана даь даккха декхарийла я партийни, советски, юрта боахама органаш. Нов. Н. С. Хрущева яххача тайпара, хIара колхозе а совхозе а льаттан картеи тIийрг теха книжкеи хила деза, малагIча льатта малагIа культураш дIаюв, дIадийна фу мел дика хиннад, из мишта тIадоал а цун малагIа сорт да а, нормах из мел дIаде доатгIа, дIадийнар мел да, и. кх. д. тIаяздергдолаш. Льаттан цхьа да ца хилар дIалаккха деза, алхха баьча балхах а доацаш, яьккхача продукце дукхалга а дикалга а хьежжа оттаде деза алапи.

100 гектар льаттан тIара лоархIаш хьайоалача продукце дукхал ба колхозашеи совхозашеи беча балха керттера экономически хьокхам, хIаьта цу хьокхамах вай чIоагIа тIехьадисад. 100 гектар льатта лоархIаш льаттанцареи хьайбаех йоалеи продукци кIезига йоаккх вай, хIаьта цунга дIабода мах лакха латт. Льаттах нийсагIа пайда эцаргболаш воай хур де деза вай.

Льатта дIаювча культурех вайцига керттераяр хьажкIаш я, эггара хьалха цунца ювзаенна я дIахо йодача хана берригa а юрта боахам лакхбарах йола вай планаш.

1960 шера республика колхозашкеи совхозашкеи 90,5 эзар гектар хьажкIаш дIайийр, 1953 шера йийначул 2,6-зза дукхагIа. Дерригача ялатах хIанз а 30 процент мара лацац хьажкIаша. Из дашха доагIа вай хIанз хьажкIаш чIоагIа хьувкъае Iомадаланза хиларца.

Ерригача республике юккъера лаьрхIача гектара тIара 20,7 центнер мара ца яьккхача метта, дIадахача шера 60 центнер а кхы дукхагIа а фуальяьха хьажкIаш хьувкъийта звенош, бригадаш, боахамаш да республике. Шаьла района «Джалка» совхоза коммуниста Зармаев Абдул-Саида звенос дIадахача шера 20 гектар хулача льаттара хIара гектара тIара 141,8 центнер фуальяьха, дика, екъа хьажкIаш яьхар. Музыкаева Малика керте латтача звенос («Шалинский» совхоз) 105 центнер, Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхозерча Кусиева Зайдата —108,5 центнер, «Шалинский» совхозерча Зубайраев Саид-Эме — 95,9, Урус-Мартановски района «Горец» совхозерча Бариев Салаудина—86, Курчалоевски района Ленина цIерахча колхозерча Ильясова Джансаре — 68,2, Советски района «Новая жизнь» яхача колхозерча Магомадова Мелиматеи Садаева Залпеи — 63 центнер гектара тIара хьажкIаш яьхар.

Дика толамаш даьхад Сунженски района «Победа» колхозо. 322 гектар хулача льаттара гектара тIара юккъера лаьрхIача 61,3 центнер яьккхай цар.

Вай республикана доккха сий долаш да ССКП ЦК-а Пленуме ше къамаьл деш Н. С. Хрущева вай дикагIа болча хьажкIаш лелаерий — нн. Зармаев Абдул-Саида, Кусиева Зайдата, Музыкаева Маликай, нов. Емельян председатель волча «Победа» колхоза цIераш яхар.

Нохч-ГIалгIайчен дикагIа бола хьажкIаш лелаераш вай маякаш я, царна дIанийсъяла еза ерригa а республика. Цар опыт массанега а дIаккхоачийташ дIайоаржае еза, тIехьабусараш цунца хьалха латтараштa тIехьаккхебергболаш, ялата лаьрхIа хьажкIаш дукхагIа кхеергйолаш.

Ерригача республике лаьрхIача дIадахача шера кIезига хIана хьийкъар хьажкIаш?

Уж кIезига хьувкъара эггара хьалхара бахьан дар районий, колхозий, совхозий дукххача кулгалхоша хьажкIий боагIаш бола мах ца бар, из культура кхееш болх во бешшехьа, из ла а ловш, уж сатийна Iийна хилар.

Къамаьл деча хана кура хьажкIаш мота а еш, цун сий деш дIаьха къамаьлаш а деш, цхьабакъда, уж чIоагIа хьувкъийтара тIехьа къовсам а ца лоаттабеш бола кулгалхой а ба. Гой, цудухьа дIадахача шера хьажкIаш дIайийнача 89 колхозахи совхозахи 47-не гектара тIара 20 центнерал кIезигагIа яьхар фуальяьха хьажкIаш, хIаьта 11 боахамо 8 центнерал а кIезигагIа яьхар, царех я Веденски района Кирова цIерах йола колхоз (председатель нов. Душиев), Сьсана района Карл Маркса цIерах йола колхоз (председатель нов. Баязиев), Ножай-Юртовски района Орджоникидзе цIерах йола колхоз (хьалха хинна председатель нов. Висханов), кхыдараш.

Кхы дикагIча хьал тIа дац силоса лаьрхIа хьажкIаш хьалкхеелга а. Республика юккъера лаьрхIача 1960 шера гектара тIара гIадамаш а тIехьа моша хьажкIаш 150 центнер мара яьккхаяц. ХIаьта «Самашкинский» совхозерча звеньевой нов. Шаврина 712 центнер, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозерча нов. Тимошенко — 750, цу района ХХ-ча партсъезда цIерахча колхозерча нов. Оленко — 650 центнер яьккхай. ХьажкIаш кхеяра ерригa къайле латт, йоакхо а еш, хьажкIашта гIулакх дарах, из культура доакъара дош къоастаде а чIоагIа йола доакъарий база йилла а низ болаш хилар кхетадарах.

Шалинскии (парте райкома секретарь нов. Мизаев, райисполкома председатель хиннар нов. Умаров) Наьсарени (парте райкома секретарь нов. Тебоев, райисполкома председатель нов. Цокиев) районашка хиннача гIулакхашца нов. Трофимова хьахьекхар бе боагIача тайпара хьажкIий лоархIам ца барах паччахьалкхенна мел доккха зе доал.

Юккъера лаьрхIача Шалински районерча совхозаша 22,7 центнери Наьсарен районерча совхозаша 14,5 центнери мара хьажкIаш яханзар гектара тIара. ХьажкIаш хьувкъаяра даькъе тIаийца декхар кхоачаш а ца деш, Шалински района 3000 тонни Наьсарен района 6000 тонни кIезигагIа яьхар хьажкIаш. Из бахьан долаш Шалински районерча совхозашка 63 процент мара ялатий доакъарийца Iалашдаьдац хьайбаш, хIаьта Наьсарен районерча совхозашка цхьаккха центнер а ялат дIаоттадаьдац хьайбашта лаьрхIа.

Хинна хьалаш дика доллашехьа а, хьажкIаш дика хьувкъаяра тIехьа лоаттабу къовсам вIаштIехьбаккха шоай денал ца хилар хьахьекхад Шалинскии Наьсарени районий кулгалхоша. Шоаш тIаийца декхараш ерригача республике гIордоахаш дIа а кхайкадаь, уж кхоачашдара нах оарцагI а ца боахаш, из болх бохабаьб цар.

Парте Шалински райкомаи райисполкомаи ховш дар хьажкIаш лелаяра агротехника телхаелга, цхьабакъда, новкъосташа Мизаевеи Умаровеи цхьаккха а хIама даьдац из гIулакх соцадара, бехктокхаме эзаваь бехкебарех цхьаккха саг. Районера гIулакхаш тоаде могаргдолаш вий хьо, нов. Мизаев? ДIай-хьайи ца а дехкаш, духхьала укхаза активе хьаала из. ХIаьта совхозий директораш нов. кхъостий Глотови Арсанукаеви балхаш тIара дIабаха бийзача а, уж тайпа нах партеца бита мегаргбий хьажа дийзача а мег.

ХьажкIашта деча гIулакхий агротехника воча тайпара телхаьй Наьсарен районе а. Укхаза гектара тIара 14,5 центнер фуальяьхача хьажкIийи 96 центнер мошача доакъареи мара яьккхаяц. ХьажкIаш кийчъяра йола паччахьалкхен план кхоачашъяра а эшаш йола доакъарий фондаш хьаяра а Iалаьмате халача хьал тIа оттайир район цу гIулакхаша.

Соахкара гIалаташ дувл районе укх шера а. БIаьсти дIадувча деррригача ялаташтa зябь аьхаяц совхозаша, во кийчду дIадувш дола фу. Паччахьалкхенга шуреи дулхи доккхара хьалхарча кварталера план кхоачашъеш яц.

Вай республикерча цхьанна а районе Наьсарен районе санна дукха совхоза льатташ наха дIалийцаи индивидуальни боахамаш тоаденнеи моттиг яц. Уж преступни гIулакхаш дика хов парте райкома секретара нов. Тебоевна, райисполкома председатела нов. Цокиевна, бюро членашта, цхьабакъда, цар цхьаккха хIама а даьдац уж дIадахара, хIаьта цкъаза царна гIо а даь. ДIахо ССКП обкомо ла йиш йолаш дац из гIулакх, хIаьта нн. Тебоеви Цокиеви партенна а халкъа а жоп дала деза ха хьакхаьчай. Боахам лелабара дола паччахьалкхен духьалара гIулакхаш леладарах, 1960-ча шера кхоачашлара тIаийца хинна декхараши планаши кхоачаш ца ярах бехктокхаме оза беза совхозий директораш нн. Воробьеви Хаматханови, совхозий партийни а профсоюзни а организацей кулгалхой. Вай сийлахь-йоккхача парте мугIарашта юкъе моттиг яц цу морча наха.

Центральни Комитета Пленума, йоах нов. Трофимова, соцам баьб мехка дикагIча районашка хьажкIаш дикагIа хьувкъийта а хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш уж чуэца а. Цо паччахьалкхенга торо хулийтаргья кхы а цхьа миллиардал совгIа товарни ялат Iалаце.

Из декхар кхоачашдара чIоагIа терко тIаяхийта еза районашка йоагI-йоатIача хьажкIаш дIаера. Урус-Мартановски, Шалински, Наьсарен, Курчалоевски, Каргалински, Сунженски, Гудермесски, Грозненски, Ачхой-Мартановски районашкеи МагIалбика зонеи хьажкIаш дIае еза дикагIа долча льаттах 50 эзарнега кхаччалца гектара тIа, хIаьта уж льатташ дика тоадаь хила а деза, цига хIара гектара тIара яха еза 50—60 центнерал кIезигагIа йоацаш фуальяьха хьажкIаш. ТIаккха 1961-ча шера республика вIаштIехьдаргда паччахьалкхенна 80 эзар тонн хьажкIаш дIаяла, дIадув фу кийчде, хьайбашта доакъарийна уж дIаоттае, юкъара фондаш вIашагIтоха, колхозникашта трудоденех дукхагIа дIаекъа.

Иззал дукха хьажкIаш яхара де дезар да бIаьсти уж дика дIаювлга. ХьажкIий фу кхоачам хиллал да республике, цхьабакъда бокъонца цIендаь, кхы мел эшар даь-м дац. ХьажкIий фу во кийчду Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Наьсарен, Урус-Мартановски, Сунженски районашка, г. МагIалбике.

Партийни советски организацеш, юрта боахама министерство, совхозий директораш, колхозий председателаш, отделеней управляющеш, бригадираш декхарийла ба дикача фунца хIара боахам, отделени, бригада Iалашъяра теркам бе. Къаьстта теркам тIабахийта беза лоаман районашка дIаювргйолаш хьалхагIа кхача хьажкIаш Iалашъяра.

Сихде деза комплексни механизацей звенош вIашагIйохкара гIулакх, царна керте увттабе беза дикагIбола хьажкIаш лелаераш. ХIара звенона тIачIоагIъе еза 150—200 гектар пропашни культураш, царех 100 гектарал кIезигагIа йоацаш хьажкIаш а йолаш. Звено бокъонца вIашагIъелларг лархIа йиш яц цунна льаттан участоки, агротехнически паспорташи, технологически карташи дIаденначул тIехьагIа мара. Цхьаккха а дийнахьа тIехьа а ца йоаккхаш дIайолае еза берригa хьажкIаш лелаераши механизатораши IомабергIолаш йола курсаши семинараши.

Вай декхарийла да хьажкIаш меттел, шекар доаккха свекла, баьца дaараш, коартолаш, кхыйола бIаьсти дIаюв культураш ханнахьа дIаюврг-йолаш кийчо е а уж лакхарча агротехнически хьисапе дIае а, бIаьсти сомий а комсий а гаьнаш дукхагIа дIайогIеи царна дикагIа гIулакх деи.

* * *

Тешшаме доккхий культурай хьувкъамаш хулийтаргдола гIулакх а лоархIаш ССКП Централни Комитето чIоагIа уйла тIаяхийтар ирригаце дешашта. Хиш дехка льатташ шердара йоккхий торонаш йолаш я вай республика, йоах нов. Трофимова. Хиш дехка керда оросительни системаш йохкаш латт, хIаьта семилетка чакхйоаллаш 165 эзар гектар хиш дехка льатташ хургда колхозашкеи совхозашкеи.

Доккха кхоачамбоацар да, боахама чухь хий тIахецаш а дIахецаш а дола гIирсаш кхоачамболлаш ца хилар. ХIанз санна «Iамарч увттадеш» хий дехкаро льатташка тух а тIадоалийт, ушал а оттаю, цар лургбола пайда лох а бу.

Дукххача колхозашкарчеи совхозашкарчеи юрта боахама специалисташа тесса дитад хиш дехкача льаттаех нийса пайда эцара гIулакх вIашатIехьдоаккхилга а хиш дехкара йола агротехника кхоачашъелга а.

НийсагIа дIаахийта еза вай хин боахам хьалбара хьожаяь капиталовложенеш, дукххача объекташта ахчаш дIа-юха декъа мегаргдац, хиш дехкача льатташка хIамаш дIаера йолча структурага цIаьхха хьажа а эггара хьалхагIа хьажкIаш, шекар доаккха свекла, баьца дaараш, комсаш дIаера уж къоастае а еза.

* * *

1960 шера, — аьлар нов. Трофимова, — 1959 шерарчул 5 процент дукхагIа декхар хьайбаш леладераша дулх, шура 3 процент, фуаш 20 процент, тха 6 процент дукхагIа. Колхозашкареи совхозашкареи доахан 2 проценти хьаккхарч 35 проценти дукхагIа хиннай.

Цу цифраша хьахьокх, хьайбай продукташ яхара республика ворхI шера плана дазанеел чIоагIа тIехьайиса хилар. Семилетка шин шера колхозашкеи совхозашкеи дулх 72 процент дукхагIа даккха дезаш дар вай, хIаьта бокъонца даьккхар 35 процент дукхагIа мара дац. Шура 25,4 процент дукхагIа яккха езар, хIаьта бокъонца дукхагIа яьккхар ерригa а 9 процент мара яц. ХIара Iаттагара юкъера лаьрхIача яьккха шура 1958 шерарчул 50 килограмм кIезигагIа хиннай.

Дукххача колхозаша, совхозаша, районаша 1960 шера доккхий декхараш тIа а ийца, организаторски болх вIаштIехьа ца баккхар бахьан долаш уж социалистически декхараши паччахьалкхен плани кхоачашъелга Iалашдаьдац, хIаьта кхыметтел 1959 шерарчул кIезигагIа яьхай продукташ. Масала, Сунженски района колхозаша (ССКП райкома секретарь нов. Синяткин, райисполкома председатель нов. Доненко) 1959 шерарчул 2 процент лохдалийтад дулх доаккхилга, шура йоаккхилга 8 процент, фуаш гулделта 10 процент, тха доаккхилга 9 процент лохдалийтад.

Дулх даккхара гIулакхаш мишта лийннад дувц нов. Трофимова. Дийна долаш хьайбаш эзача 1958 шера 1448 тонн, 1959 шера — 1343, 1960 шера — 911 тонн дулх даьккхадар Урус-Мартановски районе. Дулх даккхара гIулакха парте наькъаи халкъо дIадехараштеи духьала бола, харцахьара никъ лаьцаб Урус-Мартановски района кулгалхоша а, «Горец» яхача совхоза директора нов. Иноземцева а, «Красноармейский» яхача совхоза директора нов. Мусиенкос а.

— Пленумашка, активашка, совещанешка, — белгалдоахк нов. Трофимова, — Урус-Мартановски района кулгалхошта вай кертагIцаьхадар из гIалат, хьийхалар из болх мишта тоабе беза (хьаккхарч ебаярца), хIаьта нов. Русина массаза а районо дулх дукхагIа хьа а доаккхаргда, паччахьалкхенна дукхагIа дIа а лургда, йоахар, цхьабакъда, гIулакхага хьежача дерригa а кхыча тайпара нийсденнад. Нов. Русинеи совхозий директорашеи цунна хьалхара жоп дала деза ха хьакхаьчай, цар дешах кхы дIахо теша йиш яц.

Нов. Трофимова йоах, хьаккхарч лелаяр санна сиха дегIадоагIаш дола хьайбай боахама дакъа шаьрача ядача районашка дегIа ца доаладойя, дулх дукхагIа даккхара декхар кхоачашдуларгдац вайга.

Жа дебадара гIулакх а во латт республике. 1960 шера планах 50 эзар устагIа дукхагIа хилийта лаьрхIа жа, колхозашеи совхозашеи 9,4 эзар устагIа кIезигдаьд. Цун керттера бахьан да доал во цар, жа дойтар. Масала, Каргалински районе (ССКП райкома секретарь нов. Чайкин, райисполкома председатель нов. Турбин) соахка балийтаб 14.133 устагIа, е дерригача жеца нийсдича 14 процент, Советски районе (ССКП райкома секретарь нов. Денилов, райисполкома председатель нов. Абдулаев) 18 процент жа дайнад.

ССКП ЦК Пленуме чIоагIа бехк бир цхьайолча республикай кулгалхошта 8 процент гаргга жа цар доврах.

Тиркал дехьа шаьрача ядача районашка жа леладара доккха зе хул юкъ-юкъе доакъараш ца хилар бахьан долаш. ССКП ЦК Пленуме ше доклад еш нов. Полянске нийса белгалдаьккхар цонаши даьгIенаши тоаянза а нагахьа санна доакъараш ца хьийкъа шераш цаьхка болх хуле, тIадоагIача шерашка а кхоачам хургболаш доакъараш кийчданза а дарг ца хилар. Из долчча бесса вай Нохч-ГIалгIай АССР-а а доагIаш да.

Жена юкъе жерч дукхагIа мишта хулийтаргдар хьажа деза вай. ХIанз 46 процентал дукхагIа дац уж жена юкъе, хIаьта цхьайолча районашка кхы а кIезигагIа да. Укх гаргарча цхьан-шин шера 55—60 процентага кхоачаш дукхагIа хилийта деза вай жерч, хIаьта жерчашта выбраковка яра чIоагIа тIахьожам оттабе а дулха лаьрхIа цIунтой дIа ца телийта а деза.

1960 шера хIара 100 жийна тIехьа 68 Iаьхар мара кхебаьбац республике, хIаьта «Назрановский», «Ингушский», «Гвардейский» яхача совхозашка — 35-40 Iаьхар.

Уж геттара кIезига да жа леладара хьалха латтараша кхедаьчарца нийсдича. Масала, Шелковской жа лeладеча совхоза воккхагIа волча жа Iуно нов. Эсмухамбетова хIара 100 жийна тIехьа 133 Iаьхар кхебаьб 1959 шера, хIаьта 1960 шера — 136 Iаьхар. ХIара устагIанна тIера 7 килограмм тха даьккхад цо.

Дика толамаш даьхад Наурски районерча Ленина цIерахча колхоза воккхагIа волча жа Iуно Фома Трофимович Плотникова. Дукха кулгалхойи специалисташи хIанз а тIехьа каст-каста жа дахкардола гIулакх юкъедаьккхача бакъахьа цIар-дацархьогI яхаш уйла еш болча хана, нов. Плотникова бокъонца хьахьекхал цунах мелла пайда боал. Соахка духхьал шозза дахкаьча жех хIара 100 жийна 174 Iаьхар хиннаб цун. Цул совнагIа, Iай даьча Iоахараштa тIера 733 килограмм тха даьккхад. ХIанз нов. Плотникова декхар тIаийцад 1961 шера ший Iулашкара жа шозза дахкийта а хIара бIаь жийна тIехьа 230 Iаьхар кхебе а аьнна.

ДIахо нов. Трофимова дувц, республикерча оалхазараш леладерий декхарий хьакъехьа, кролики лелаелга дегIадоалдара хьакъехьа, критика ю ветеринарни Iилма-тохкама станце (директор нов. Афанасов) кулгалхоштеи ветеринарни болхлоштеи, тайп-тайпарча лазарех боахамашка дукха оалхазараш дойтар бахьан долаш.

Нов. Трофимова критика йир доахан дорстадара гIулакхацарча кхоачамбоацараштa. Дукххаза а гIийлеи дозал кIезига долеи доахан дулха лаьрхIа дIател боахамаша.

Лоаман даьгIенашка доахан доажадараи даррегIа дулх даккхараи йолча йоккхийча торонех пайда во эц. Цул а совнагIа, лоаман даьгIенашка доахан вIалла доажаде а тугаш да Наурски, Шелковской, Грозненски районашкара боахамаш.

Лоаман даьгIенашка доахан доажадар пайданагIа хилар ше дувцаш, нов. Трофимова белгалдаьккхар, цига тIадолха наькъаш дехкача уж караерзаяра дукхагIа аьттув баргхилар. СихагIа дехка цаха деза наькъаш.

Юртбоахамерча 100 гектар льаттанна лоархIаш 1959 шера 9,7 центнер мара дулх даккханзар республико, хIаьта 1960 шера — 10,7 центнер. Уж санна йолча темпаша кхоачамбац ССКП ЦК Пленуме къамаьл деш новкъоста Н. С. Хрущева оттадаьча декхарашта.

Къаьстта тIехьадисад вайцига шура яккхара гIулакх. Укх тIеххьарча шин шера воай декхараш кхоачаш ца дарал совгIа, кхыметтел шура яккхараи кийчъяраи йола паччахьалкхен план а кхоачашъяьяц вай.

Шура яккхараи кийчъяраи йола планаш республико кхоачаш ца яра керттерча даькъе бокъонца бехке барaш ба хьалхагIа парте Урус-Мартановски райкома секретарь хинна нов. Крутови райисполкома председатель нов. Адсаламови, парте Сунженски райкома секретарь нов. Синяткини райисполкома председатель нов. Доненкои, парте Надтеречни райкома секретарь нов. Коноваловн райисполкома председатель нов. Магомаеви, ССКП МагIалбика горкома секретарь нов. Шукини горисполкома председатель нов. Маскурови. Цу районашкарча колхозашкеи совхозашкеи йоаккха шура 6 процентагара 9 процентага кхаччалца кIезигъеннай.

Дукххача колхозашкеи совхозашкеи бокъо йоацаш выбраковка а еш, дулха лаьрхIа дIатийннад цахка доахан. Сацийта деза законах доацаш цахка доахан доацелга, бокъо йоацаш дахкача доаханна выбраковка яра бехке болча наха партийни паччахьалкхени бехк бе беза.

1961 шера дахка доахан цебадара йолча тороний хьакъехьа ше дувцаш нов. Трофимова лоархI, лерттIа выбраковка еш хилча республика боахамашка ер шу чакхдоаллаш 48,5 эзар дахка доахан хургхилар — шу доалалуча юххье хиннaчул 35 процент дукхагIа.

Республикера хьайбай боахам дегIабоалабара дика торонаш я 1961 шера. Дукха доакъараш кийчдаьд колхозашеи совхозашеи. Районий, колхозий, совхозий кулгалхошта болх вIаштIехьбаккха харга хьежжа дика кхоачаш хурца хIанз гIулакх. Хьайбаш леладеча бригадайи фермайи бригадираш эггара хьалхарча аргIанна специалисташ — фермашка учет лелаечеи къахьегам вIаштIехьбоаккхачеи порядок оттае, хьайбаш леладеча фермайи бригадайи балха низ дукхагIа тIабахийта, хьайбай продуктивность лакхъяр духьа, шура, дулх, фуаш, кхыйола хьайбай продукташ дикка алсамъяхар а дукхагIа кийчъяр а духьа бокъонца къовсам лелабе ховргдолаш бола зоотехникаши ветеринарни болхлойи хургболча новкъа берзабе беза болх.

ХIаьта из гIулакх тоадара эша торонаш йолаш я. Цунна тешал ду цхьатаррарча хьалашка деттача доахан продуктивность лакхъеш йолча дукххача колхозийи совхозийи опыто. Масала, Грозненски районерча «Советская Россия» яхача колхозо (председатель нов. Абдусаламов) йоаккха ерригa шура 1960 шера 40 процент лакхъяьй, Шелковской районерча «Коминтерн» яхача колхозо (председатель нов. Бойко) — 19 процент, № 1 йолча шурий совхозо (директор нов. Ревякин) — 13 процент.

Нов. Трофимова дувц республике дикагIа йолча цояркай Л. Барахоевайи М. Арсемиковайи толамаш, бехктокхаме ца лоархIаш хьайбай боахама кулгалделга дIадаккхара, шура дукхагIа яккха ховрийи хьалха латтача боахамийи опыт дикагIа Iомаяра, тIаГIертта из производстве чакхъяхара тIахьех. Вай республика хьалашка шура дукхагIа йоаккхилга Iалашдара дола керттера гIулакх да детта доахан дебаделга.

* * *

Партеи Советски Правительстваи денна йоакхо еш хилар бахьан долаш республика колхозаши совхозаши шерра-шера дукхагIа техникаца Iалашъю. Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка эца мабоагIIара пайда эцац техниках, холаш деча машинех, пресс-подборщикех, навесной косилкех, хьажкIаш цIенъеча машинех, кхыйолча машинех вIалла пайда ца эцаш моттигаш я.

Къаьстта во латт хьайбай боахаме деча халача балхашта механизаци яра гIулакх. Доахан детташи царна хий мелоши деча балхашта 25 процент мара механизаци яьяц, фермашка 40 процент механически транспорти 70 процент электроосвещении мара яц. КIезига моттигаш яц механизаце средстваш йоллашехь, фермашкара хала балхаш кулг-кара деш. Дукххача боахамашка пайда ца эцаш яда кхо дIадоаккха транспортераш, силос тIайотта машинаш, божа бетта электроагрегаташ, кхыйола машинаш. Гудермесски района «Джалка» совхозе божа бетта 4 агрегат йоллашехь, доахан кулг-кара детт. Божа беттача агрегатех пайда эцац Шелковской района Сталина цIерахча колхозе а.

Льаттанцеи хьайбай боахамеи беча балха технически боарам лакхбара боккха лоархIам болаш я электрификаци. 1957 шера денз 1961 шерга кхаччалца йолча хана вай республика юрташа электроэнергех эца пайда хIама ца эшшаш 16-зза лакхбеннаб, цхьабакъда производства гIулакхашта хIанз а эца мабоагIара пайда эцац цох. 2—3 шера чухь республика ерригача колхозашкеи совхозашкеи электрификаци яьккха еза, производствера кертера балхаш электричества новкъосталца дергдолаш хIама де деза, йоах нов. Трофимова.

ГIишлош хьалъярах ше дувцаш нов. Трофимова аьлар, 1960 шера алхха республика совхозашка хьалъеча гIишлошка 40 миллион сом совгIа дIадахийтар, из да хьалхагIа дIадахача кхаь а шера дIадахийтача дерригача ахчал дукхагIа. Цхьабакъда, из иштта дале а, гIишлош хьалъяра балхаш мела лел, производственни культурно - бытовойи помещенеш кхоачам хиллал хьалъяц. Юрташка гIишлош еча болхлошка хиланза яргIоаца индустриальни база яц.

Кхера а ца кхераш вIашагIъехка еза гIишлош хьаю колхозий юкъара организацеш, «Сельстрой» трест чIоагIъе еза, колхозашкеи совхозашкеи гIишлош хьаю бригадаш вIашагIйохка еза.

* * *

ССКП ЦК-а Пленуме нов. Н. С. Хрущева аьннад Iилма новкъостал доацаш юрта боахама доал де йиш яц хIанз, вахарца дувзаденна дола, производствана новкъостал ду, из дегIайоалаю юртбоахама Iилма хьаллаца деза.

Республикерча юртбоахама Iилма учрежденешка болх беш 700 гаргга саг ва, царца 60 совгIа Iилма болхло а волаш, шоашта юкъе дика кхеташ, керда хIама гучадаккха ховргдола нах а болаш. ГIулакх иштта дале а, юртбоахама Iилма учрежденеша лоадама новкъостал дац колхозийи совхозийи производствана, кIезига моттигаш я цар хьехам баь а цар хIама могадаь а.

Iилма хIара учреждене фу болх бу хьажа деза, республика юрта боахам дIахо дегIабоалабара гIулакх дергдолаш оттаде деза Iилма.

* * *

Юрта боахама доал деш партийни советски органаша кIезиг-дукха болх дикагIа баь хилар белгал а даьккха, нов. Трофимова цунца цхьана белгалдаьккхар, тIа-тIа дукхагIа халкъо дIадехарашка диллача хIанз а юртара организаторски политически болх кхоачам хиллал беш ца хилар. Дукха кхоачамбоацараш да районни звенон, колхозий, совхозий кадраш лахара, уж дIа-юха нийсъяра, кхетаяра балха тIа. Республика совхозий директораштеи колхозий председателаштеи юкъе кIезига ба специалисташ. Совхозий директорий кхаь даькъах ши дакъа юртбоахама лакхера дешар йистедаккханза ба, хIаьта колхозий председателех ахаш гаргга юкъера дешар йистедаккханза ба.

Кадраш лахара, уж дIа-юха нийсъяра, кхетаяра гIулакх тоаде деза.

Специалистий дукхагIа йоакхо е еза, болх дика булургбола хьалаш Iалашде деза царна. 1960 шера терко ца еш, шоашца дегаза гIулакх лоаттадеш хиларах Ножай-Юртовски районера — 13, Первомайски — 8, Сьсанера — 5 специалист дIавахар.

Ховш ма дий, коммунизм хьалъяра гIулакха ше дика хилар хьахьекха метод социалистически яхь хилар. Халкъо ше дIадоладаь гIулакх хиларах тарра тIехьайиса участкаш хьалха латтараштa тIехьаккхее новкъостал ду цо. Цхьабакъда, дукха партийни, советски, юртбоахама, профсоюзни, комсомольски органаш я дикагIа йолча опыта юкъера толашагIа дар хьа а ийца, из дIа ца доаржадеш, из производствана юкъе ца йоалаеш, тIаийца декхараш кхоачашделга вIаштIехьа ца доаккхаш.

Партийни, советски, юртбоахама, профсоюзни, комсомольски органий декхар да дикагIа болча болхлой опыт массаболча болхлошка дIайовзийтар, йоах нов. Трофимова.

ГIулакх кIоаргга ца а довзаш юрта боахама дешаш дувцарах нов. Трофимова критика йир «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача республикански газеташта.

* * *

Йоккха моттиг лаьцар нов. Трофимова доклада тIа кулгалхой бакълувши тешамеи хила безилга дувцаро. Производство лакхъе безам боацача цхьаболча партийни, советски, юртбоахама болхлой оамал а хинна дIаэттад ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ эцара кIезига планаш тIаийе гIертилга. Цунца шоай во гIулакхаш хозде гIерт уж. Цхьаькха тайпа гIулакхера нах а ба. Шоай берригa низ тIаахийтаб цар ца тоъаш йола продукташ, кертерча даькъе дулх, даьтта, кхычахьара эцара.

Бахача нахагара дулх кийчдара порядок воча тайпара телхаьча ССКП Советски райкома секретарага нов. Деniловгеи райисполкома председательга нов. Абдулаевгеи цIенхаштта дIахайтар ССКП обкома бюрос уж тайпа гIулакхаш леладе йиш йоацилга. Района колхозашка дулх дукхагIа доаккхилга Iалашдара меттел, цу района кулгалхой къайлагIа раьза а болаш, колхозникашкареи гIулакхерча нахагареи ахча гулдеш хиннад, цунах бахача нахагара хьайбаш а ийдеш, уж паччахьалкхенна дIатийннад.

Даьтта кийчдеш баьча балха тIехь беладаь во гIулакхаш гучадаьхад Шалински районе а. Цига а болхлошкареи гIулакхерча нахагареи ахча гулдаьд, цу ахчах даьтта а эцаш, из паччахьалкхенна дIатийннад, «Шалинский» совхозо яьккха продукци я, яхаш, плана юкъе а кхухьаш.

Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза директора нов. Иноземцева совхоза кассера дуккха ахча а денна, гг. Грознеи Махачкалеи налха эца бахийтар отделеней управляющеш бола нн. Нукаеви Пяткови. Цу «заготовителаша» тикашкара налха а ийца, из лоалабаь даьккха даьтта паччахьалкхенна дIаделар. Цу тайпара, паччахьалкхе Iехаярал совгIа, цу паччахьалкхенна духьаларча гIулакхо 25 эзар сом зе дир совхоза. Нов. Иноземцева даь гIулакх дувца лаьрхIадар парте обкома, цхьабакъда из дош парте райкома бюро дувца оттаде мукъа ба сона, аьнна парте Урус-Мартановски райкома секретара нов. Русина дехарах, дувца дIаделар. ХIаьта райкомо нов. Нукаев партера дIа а ваьккха, юкъарло йоацаш паччахьалкхенна духьалара гIулакх вIашагIделлача нов. Иноземцевна выговор мара янзар, из а учетни карточка юкъе а ца хьош. Дика кхетадеш да, нов. Иноземцева гIулакх парте обкоме дувцанза дарг ца хилар.

ДIахо нов. Трофимова дувц рузкъа доадеш хиларах дола бакъдараш. 1960 шера юрта боахама Министерства «Сельстрой» треста тIадиллар проекташи сметаши йоацаш, 73 капитальни гIишло хьалъе. Цу гIулакхо хьалъеча гIишлошка дIабода мах лакхбир, паччахьалкхен рузкъа доадир. Шалински района «Джалка» совхозе нов. Слюсарева аьнна, балха чертежаш а доацаш, 10 эзар коатIарча оалхазараштa лаьрхIа гIишло хьалъе йолайир, из бахьан долаш 97 эзар сом дIадохийташ ца эша балхаш дир. Грозненски района «Горячеисточненский» совхозе хьаккхарчашта кхий деш 200 эзар сом ахча совлен дIадахийтар. Балха тIехь доккхий кхоачамбоацараш леладу «Сельстрой» тресто а.

Паччахьалкхени колхозни-кооперативнии рузкъа лорадара шоаш бехктокхаме ца хеташ гIулакх леладу совхозийи колхозийи цхьаболча кулгалхоша. Дукха рузкъа лежкъош, къаьстта хьажкIаш, моттигаш я. ДIадахача шера июль бетта Гудермеса станцера контейнерашца 12 тонн ганараш Челябинскеи Прокопьевскеи дIадохийташ новкъостал даьд Курчалоевски района XX партсъезда цIерахча колхоза председателa Исмаилова. Цига бахийтача Сагиевеи Чакаевеи ганараш дехка 105 эзар сом ийцад, цхьабакъда из ахча колхозага дIа-м кхачийтадац цар. Уж нах лийцаб, цхьабакъда царна суд мишта ергья ховш дац, хIана аьлча зуламхошта кIезига суд еш моттигаш я. Социалистически рузкъа лежкъадеча нахаца лоаттабу къовсам ирбе беза республика Лакхехьарча Судо, прокуратура, МВД-а органаша.

Юрта боахам дегIабоалабеча доккхий кхоачамбоацараш хиларах бехктокхаме я парте обкома бюрои республика Министрий Совети, эггара хьалха юкъарло йоацаш юрта боахамга хьожа кулгалхой а болаш: Министрий Совета председателa заместитель нов. Дорохов, ССКП обкома секретарь нов. Сагаев, юрта боахама министр нов. Слюсарев, парте обкома юртбоахама отдела заведующи нов. Юрченко. Нов. Трофимова йоах, царна хьалхашка хьдда дош оттаде деза: дIахо йодача хана юрта боахама доал дулургдолаш шоаш дале, уж белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадоахаргдолаш хьдда дола гIулакхаш де деза, нагахь санна доал дулургдеце, нов. Н. С. Хрущева хьехача тайпара, балхара дIадовла деза.

— Юрта боахам дегIабоалабара дешашта даим а кертера теркам тIабохийташ хила еза вай партийни организаци, ерригa юртбоахама а общественни а организацеш, — йоах нов. Трофимова. Даим а дага лоаттаде деза дика дегIабена юрта боахам ца хилча, шортта юрта боахама продукташ ца хилча дика дегIайоагIа экономика хург ца хилар, юрта боахам хадданза лакхбеш лоаттабу къовсам коммунистически общество хьалъеча эша керттера хьал хилар, из бокъонца дола дерригача халкъа гIулакх хилар.

Собране хиннарий, берригача коммунистий, республикерча къахьегамхой цIерах нов. Трофимова партена, цун ленински Центральни Комитета, новкъоста Н. С. Хрущева тешам белар ССКП ЦК-а январски Пленумо оттадаь декхараш толамца кхоачашдара вай воай низ кхоберг ца хиларах.

ЮРТА БОАХАМ КХЫ А ЧIОАГГIА ДЕГIАБОАЛАБАРА ЛОАТТАБУ КЪОВСАМ ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГIУЛАКХ ДА

ССКП обкома секретара нов. А. С. Трофимова докладах йола пренеш

Докладах йолча пренех эггара хьалха къамаьл дир парте Грозненски райкома секретара нов. **Чадова**. ССКП ЦК январски Пленум Iальмате боккха лоархIам болаш хилар дуьц цо.

ДIадахача юртбоахама шера Грозненски районе хиннача итогий тохкам а беш, кхашкара а хьайбай боахамгара а йоала продукци пачхьалкхенга йохкара план а социалистически декхараш а мишта кхоачашдаьд дуьц нов. Чадова. Уж итогаш дика я. Колхозникаша, совхозий болхлоша, специалисташа хьинаре къахьегарах, партийни, советски, боахама органаша боккха организаторски болх лелабарах даьхад уж толамаш.

Нов. Чадова белгалдоаккх, ЦК январски Пленумо даьча соцамашеи новкъоста Хрущева даьча къамаьлои маяххара шоай балхага критически хьежача, района коммунисташта, колхозашкарчеи совхозашкарчеи къахьегамхошта бIаргадайнад дукха а шоай динза диса хIамаши гIалаташи, аьнна. ХIанз а лоха я лаьттанцарча балхий культура, кIезига хьувкъ ялаташ, къаьстта а хьажкIаш, дукха доахан Iаьхар дус, дов, иштта кхыдараш а.

Юрташка капитальни гIишлош хьалъяра гIулакх мела лелилга дуьц дIахо нов. Чадова. Районерча совхозашка хьайбай помещенеш а кхы дола гIирсаш а тишденнад, техника лоадама кердаьхаяц, халача балхашта механизаци елга эшшача тайпара чакхдаьхадац. Совхозашта юххе гIолла тIехйоалаш я электропередачай, хина, газа линеш, цхьабакъда, газ а, электричество а йиллара, совхозашта хий дуллилга вIаштIехьдаккхара новкъостал деш яц совнархоз.

Нов. Чадова критика ю юрта боахама министерства балхацара цIенхашттарча кхоачамбоацарашта. Юртбоахама продуктай заготовкай планаш нийса увттаяц. ХIара гектара тIара лоархIаш продукци телара принцип телхаю. Масала, Грозненски районерча боахамаша хIара бIаь-бIаь гектара тIара лоархIаш кхыча боахамаша лучул шозза дукхагIа шура лу. Из бахьан долаш районера цхьаццадола боахамаш шоаш йоаккхача ерригача шурех 97—98 процент дIаяла езаш хул, тIаккха царна лоадама шура юхейисац Iаьсашта хьокха.

КIезига йоакхо ю боахама специализаци яра.

Де дезар хан-ханнахьа ца деш, цкъара чухоахкаш моттигаш нийслу тха колхозашкеи совхозашкеи, масала, ялат дIалуча хана эзараш автомашинаш оарцагIйоах, элеваторашка очередаш хул. Хьайбашта заготовкаш еча хана а иштта чухоахкаш моттигаш хул, кIезига тараз озарцола гIийла хьайбаш дIатела долалу боахамаш. Колхозашта а, совхозашта а, пачхьалкхенна а цох зе доалаш хилар гуча да. Колхозаша, совхозаша, районаша беча балха мах кердача тайпара бе беза ха хьакхаьчай. ХIара Iаттагара йоаккхача шурийга хьежаш бе мегаргбац боахама балха беш бола мах. Доярказшта-м иштта дита мегаргда из гIулакх, бакъда колхозий, совхозий, районий балха мах лаьттан хIара бIаь-бIаь гектара тIара лоархIаш йоаккхача шурий дукхалга хьежжа бе беза. ХIара Iаттагара йоаккхача шурийга хьежжа из мах беш хилча доахан дебацара тIаккхувш хилац колхозаш, совхозаш, районаш. КIезига шура луш дола доахан, брак а деш, дулха дIател. Нагахьа санна Iатто шера 1000—1200 килограмм шура лойя, из етт бетта беза.

Районерча коммунисташа а берригача къахьегамхоша а шоай берригаш низ тIабохийтаргба ССКП ЦК январски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, аьнна, партийни актива собранена дош лу нов. Чадова ший къамаьл чакхдоаллаш.

— Се укх партийни актива собране хилар йоккха сийле лоархI аз, Коммунистически парте лоаман кхалнаьха еш йола йоакхо хьахьокх цо, — аьлар Саясановски района Жданова цIерахча колхоза председатела нов. **Докуевас**.

Соахка юкъарча собране колхозникаша колхоза председателалла хержар со. Сайна боккха бехктокхам тIалаттилга кхетадеш я со, хIана аьлча хIанзарчоа алхха со цаI мара яц колхоза председателалла болх беш кхалсаг.

Юххьанца сона хала да, хIана аьлча колхоз геттара кIезига экономически низ болаш я.

— Колхоз чIоагIъяра, — йоах нов. Докуевас, — оаха дегIабоалабе беза хьайбай боахам, сомий бешамаш, кхашкара культураш, иштта дIаде а дика кхеде а деза тхьамка. Укх шера 200 гектарал кIезигагIа ца дувш тхьамка дIаде лерхI оаха, цо тхона дукха пайда лургба. ХIанз колхоз, кIотарган дIа а йоахаш, лаьтта кийчдеш, кхашка кхо дуллаш, инвентара ремонт еш, ший низаца боахаман гIишлош хьалъеш я.

— ССКП ЦК январски Пленума решенешта жоп а луш, — йоах нов. Докуевас ший къамаьл чакхдоаллаш, — 1961-ча шера доккхий декхараш тIаийцад Жданова цIерахча юртбоахама артела колхозникаша, хIаьта ССКП XXII съезд хьаеллача денга уж декхараш кхоачашде дош а лу цар.

Агротехнически хьехамашца а, хIаьта иштта арахьарча шьарача моттигашкара аха лаьтта даларца а колхоза новкъостал делга дех нов. Докуевас юрта боахама министерствагара.

ТIаккха къамаьл ду Грозненски шурий совхоза директора нов. **Шаго**.

ССКП XX-чеи XXI-чеи съездий а парте Центральни Комитета цул тIехьагIа хиннача Пленумай а исторически решенеш кхоачаш а еш, 1960-ча шера 1959-ча шерарчул шура 13,8 процент, дулх 8,3 процент, ялат 39 процент дукхагIа дIаделар пачхьалкхенна совхоза коллективо.

Беррига болхлой шоашца нийсбалара тIаккхувча маякий, совхоза дикагIа болча наьха цIераш йоах нов. Шаго. ТIаккха цо дуьц карагIдаьннараш чухнахьа даьха, хьалхашкахьа довлга юхадетташ дола кхоачамбоацараш.

Лаьттан хIара бIаь-бIаь гектара тIара лоархIаш хIанз а кIезига продукци йоаккх совхозо.

Продукташ кIезига яхара дола цхьа бахьан да къахьегама дисциплина телхаеш хилар, совхоза цхьаццаболча, шоай доалахьара боахамаш сомдара тIехьабаьннача болхлоша совхоза гIулакх тесса леладар. Шоай доалахьа шишша етти, ялх-ялх устагIеи, шишша Iасеи долаш болхлой ба совхозе.

— ССКП ЦК январски Пленума решенешта жоп а луш, — аьлар нов. Шаго, — совхоза коллективо соцам баьб 1961-ча шера 1960-ча шера хинначул доахан 11 процент, ерригата йоаккхаш йола шура 17,3 процент, пачхьалкхенна дIалуш йола шура 12 процент, керттерча даькъа хьаккхий дулх а долаш, доаккхаш дола дулх 34 процент алсам даккха.

Грозненски шурий совхоз боккха боахам ба, аьлар ший къамаьлаца нов. Шаго, хIаьта цун дукха терко еш-м бац. Хьожаргда вай ирригаце дешашка. Проект оттаяь дукха ха йоаллашехьа а 1240 гектара тIа хий диллара дош «къоастадеш» латта дукха а шераш даьннад. Коллективо дех цу балхашта эшаш дола ахча хьахецар а 1961—1962-ча шерашка из гIулакх кхоачашдаь даккхар а.

Совхозе эша кхыдола хIамаш а, керда машинаш эцара, газ йиллара, наха чуIе цIенош а культурно-бытовой гIишлош а хьалъяра совхоза новкъостал динза дарг ца хилар а дуьц дIахо нов. Шаго.

1961-ча шера планах 500 гектар гидуаргаш дIае еза совхоза, пачхьалкхенна даьтта даккха 400 тонн ганараш дIалургдолаш. Нов. Шаго из гIалат лоархI, хIана аьлча, совхоза лаьтташ тIа дуккхача хана денз гидуаргаш во хул. Цу лаьтта хьажкIаш дIаер пайданегIа хургда.

Шалински района «Джалка» яхача совхозерча хьажкIаш лелаеча механизированни звено кулгалхочо нов. **Зармаева** дуьц ССКП ЦК январски Пленума балхаца дакъа лоацаш хиларах ше чIоагIа дог гIоадьнна волга. Иштта йоккха сийле сайга кхачарах дег тIара раьза хинна ва со. Пленуме сона хезар Никита Сергеевича Хрущева даь хьакъалера къамаьл. Цу къамаьло са низ совбаьккхар, «кура хьажкIаш» кхы а дукхагIа ебаяра лоаттабеча къовсам тIа керда толамаш дахара безам тIабахийтар.

«Джалка» совхоза шоллагIча отделене хьажкIаш лелаеш со вола диъ шу да. Кхашка удобренеш ежкарах, агротехника бокъонаш кхоачашъярах ка яьннай са хьажкIаш дика хьувкъае.

Ший балха опыт а йийца, нов. Зармаева белгалдаьккхар, хьажкIаш лелаечар балхацара керттерадар — хьажкIашта дика гIулакх делга да, аьнна. Нагахьа санна гIулакх дика ца дойя хьажкIаш хьувкъаргьяц.

ССКП ЦК январски Пленумо, йоах нов. Зармаева, декхар хьалхашка оттадаьд — юртбоахама продукташ, къаьстта а хьажкIаш, дукхагIа йоахилга сихха алсам доаккхилга. Пленума решенеша дегаш ура а оттадаь, парте XXII съезда сийна лакхара декхараш тIаийцад са звенос.

Мехка гIоръяьнна йолча хьажкIаш лелаярхочунца, хьажкIаш геттара дика хьувкъаеча, шозза Социалистически Къахьегама Турпал йолча нов. Долинюкаца ше Пленуме хьоашал тасаар дуьц нов. Зармаева. Цун хьехамаша новкъостал дергда тIаийца декхараш сийленца кхоачашде, ССКП XXII съезда даха доагIача тайпара накъа даха.

Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхозерча гIулакхий хьал дийцар цун директора нов. **Иноземцева**. ДIаьхдаь цо даь къамаьл кхоачамбоацараш хьуладе гIерташ дар, доклада тIа даха доагIача тайпара кертагIдаьхача гIалаташтеи динза дисараштеи мукIарло де къонахчал хиланзар цунга.

Дош лу Наурски района Ленина цIерахча колхоза члена нов. **Зубкова**.

— Новкъостий, — аьлар цо, — со божа боажабеш ва. Тха шурий-товарни ферме ши бригада я. Тха керттера декхар шура йоаккхилга да. Са безам ба оахош болх мишта бу шоана дувца.

Соахка оаха доккха социалистически декхар тIаийцадар. ХIара Iаттагара 2700 литр шура а йоаккхаш, оахош денна дош кхоачашдаьд, аьнна, шуга дIаала сай йиш йолаш дика хет сона. Тхоай низаца, оахош кийчъяьй оаха хьайбашта Iа даккха эша помещенеш.

ССКП ЦК январски Пленумо кхы а дикагIа болх бара, кхоачамбоацараш сихагIа дIадахара тIахьех вай. Кердача толамашца Шаьхе гIадийга лаьрхIад оаха: хIара Iаттагара кхоккха эзар литр шура яккхеи гIожача а мошача а доакъарийца хьайбаш дизза Iалашдеи.

ТIаийца декхараш кхоачашдарал **ССКП XXII съезда сийленца накъа** дахарал мел эшар оахош дергхилара дош лу аз партийни актива собранена.

ДIадахача шера цIенхашттта дола кхоачамбоацараш дукха дар Шалински района юрта боахама балхашта юкъе. Цхьабакъда, шоаш бехке беш-м дацар ССКП Шалински райкома секретара нов. **Мизаева** дIадоладаь къамаьл, собране президиумера цу хьакъехьа шийга реплика енначул тIехьагIа мара шоай балха юкъера кхоачамбоацараш дувца воалаваланзар из. Цо бакъдир, дIадахача шера хьажкIаш кхеяра тIаийца хинна социалистически декхараш районо кхоачашдаь ца хилар, уж кхоачашдара еррига торонаш хиннаяле а.

Нов. Мизаева бакъйир парте Шалински райкомо юрта боахам дегIабоалабара еррига торонаш оарцагIа а ца йоахаш во болх бар белгалдоаккхаш нов. Трофимова ший доклада тIа яь критика.

Ший къамаьл йистедоалаш цо аьлар, нагахьа санна деррига агротехнически гIулакхаш балха юкъекхухье, парте ЦК январски Пленумо дIадеххача тайпара дикагIа, говзагIа наха юкъе организаторски болх лелабойя вIаштIехьдаргда хIара гектара тIара 50 центнерал тIех хьажкIаш яха. Из кхоачашдулургда Шалински района юрта боахама къахьегамхошка.

Трибуна тIа я Курчалоевски района Ленина цIерахча колхоза дикагIйола хьажкIаш лелаер нов. **Ильясова**.

— Тха колхозникаш, — аьлар цо, — чIоагIа теркам тIабахийта хьежар езача Коммунистически парте январски Пленума балхага. ХIанз Никита Сергеевич Хрущева къамаьл Iомадеш да тхо. Со тешаш я юрта боахам дегIабоалабара парте еча йоакхоно кхы а дикагIа къахьега тхона новкъостал дергдолгах. Се хьажкIаш лелаеш хиларга хьежжа аз ях, Никита Сергеевича дийццача тайпара, хIара гектара тIара 50—60 центнер хьажкIаш яхара дола декхар бокъонца кхоачашдулургда.

Аз дувцаргда сай звенох. ДIадахача шера 16 гектар зябь яр тхога. Цу участка тIа минеральни удобренеш яхкар, хьажкIаш дIайийра духхьала квадратно-гнездовой хьисапа. Культиваци йир шин оагIорахьа, хIаьта дIайийна хьажкIаш кхозза цIен а йир. Цудухьа вIаштIехьдаьлар хIара гектара тIара 58 центнер яккха. Са звенос яхь лелаю Эльтиева Хаврай звеноца. Из кIеззига тIехьайисай тхачул—хIара гектара тIара яьккхай 56 центнер.

ХIанз, январски Пленума соцамаш Iомадеча хана, тхо тийшад 1960-ча шера даьха толамаш кIезига долгах. Са звенос лаьрхIад хIара гектара тIара 80 центнер яккха.

Собране дакъа лаьцараша чIоагIа ладийгIар Сунженски района, «Победа» яхача колхоза председатела нов. **Емельянова** даьча къамаьлага.

Нов. Емельянова дийцар юрта боахама къахьегамхоша дега тIара баркал оал парте Ленински Центральни Комитета массаза а чIоагIа шоай йоакхо ярах, яхаш. Сентябрьски (1953 шу) пленуме денз хиннача ССКП ЦК пленумий исторически соцамаша чIоагIа гIо даьд юрта боахама производство дегIайоалаяра. Из бакъду «Победа» яхача колхоза къахьегамхоша даьхача толамаша.

Колхоза продукце производство дегIаинхай боахам техникаца Iалашбара чIоагIа терко тIаяхийтарах, лаьттанцара балхаш дикагIа дарах, колхозникаша дикагIа къахьега раьза хургболаш царна цунах доагIар дIакхачийтара йола ленински принцип чIоагIа лелаярах. Цу шерашка колхоза боахам дикка чIоагIбеннаб, массехказа лакхденнад пачхьалкхенга кIа, хьажкIаш, гидуаргаш, баьца дааргаш, шура, дулх, тха, фуаш дохкилга.

— Новкъостий, — йоах нов. Емельянова, — цу толамаша хьахьокх тха колхозникаша чIоагIа къахьийгалга, парте колхоза къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара нах оарцагIбоахаш партийни организаце боккха организаторски а политически а болх баьлга.

ССКП XXII-гIа съезд гулъяра хинна хоам, дIахо а яхь йоаржаяра бола тIахьехам санна, хьатIаийцар оаха. «Победа» яхача колхоза къахьегамхоша дош деннад съезд хьаеллача денга лаьттанцара хьайоалеи хьайбайи продукташ Iалашъяра йола пачхьалкхен план кхоачашъе.

Тха колхозникаша чIоагIа раьза хинна тIаийцад Никита Сергеевич Хрущева тха колхоза лаьттанцара балхаш дераш хестабеш Пленуме даь къамаьл, цар хIара гектара тIара юкъера лаьрхIа 61 центнер хьажкIаш яхарах. Эггара хьалха хьийкъад цар иштта дика ялат.

КIоаргга аьхача зяба тIа дIайийнаяр соахка хьажкIаш, хьалхагIа макхаш а даьха тIаккха культиваци йир, дIайийра ВИР-63 яха хьажкIаш. Уж дIайийначул тIехьагIа кхозза макха а баьккхар кхозза культиваци а йир. Бокъонца цIенделар кхаш. Цул тIехьагIа кулг-кара гIулакх де дезаш хиланзар хьажкIаш. Иштта уж толамаш даха вIаштIехьдаьлар наха лерттIа къахьегарах, агротехника дика хиларах.

Никита Сергеевича хоастадаьчул тIехьагIа кхы а дикагIа къахьега лерхI оаха. ХIанз а гаьнна деррига даь мича даьннад. Нагахьа санна тха лаьттанцара балхаш дераш ялаташ, баьца даараш дика хьувкъийта Iомабеннабале, хьайбаш леладерий гIулакхаш гаьнна вогIа лел. 1961-ча шера тха колхоза шурий-товарни ферма болхлоша беррига шоай низ тIабохийтаргба дукхагIа шура яккхара, дукхагIа дулха а шурий а продукци ялара.

ДIадахача шера механически деттаргдолаш оттадир оаха доахан, цхьабакъда, цхьа хало нийсъелар тхона: республике цхьаккха а агрегат кораянзар тхона, уж эца езаш хилар Къилбаседа-ХIирий мехкара, Кабардино-Балкарера.

Колхоза чIоагIа эш гусенични тракторааш, турбаш.

Ала дезаш да промышленни предприятеша юрта деча шефски новкъостала. Тайп-тайпара шефаш хинна тха колхоза, цхьабакъда, царгара новкъостал кIезига-м хул. Укх тIехьарча хана тха шеф я Грозненски вагонни депо. Баьхкар тханцига депо викалаш. Оаха дIабовзийтар царна тхоай боахам. Тхогара цар дийхар кхокхарчашта лаьрхIа кхо центнер ялат, оаха царна из делар. ТIаккха тха парткома секретарь вахар шефаш болча водонапорни башни хьалъеш новкъостал де тхона, аьнна (дукха да тха хи тIара оалхазараш). ЦаI, шиъ, кхоъ бутт баьлар, тха шефаш багIацар. Оахош проект а оттаяь 75 процент башни хьалйир оаха. ХIанз оаха шефашкара дех уж тха башнега хьажа бахкар.

ХIанз, юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка доккхий декхараш оттадаьча хана, бокъонца дола новкъостал эш царна.

ССКП Наьсарен райкома секретара нов. **Тебоева** ший къамаьл дIадоладир укх тайпара: Наьсарен районни партийни организаце чIоагIа кхетадаьд 1960-ча шера хинна кхоачамбоацараш, хIаьта района юрта боахама гIулакхаш сихха хувца лаьрхIа а я.

Цхьабакъда, нов. Тебоева даьча къамаьлага хьежача гуш да парте райкомои райисполкомои де лерхIар шоаш дIачакх ца доаккхилга. Бакъдар аьлча, ораторо дийца-м дийцар 1961-ча шера кхоачашдара шинна а совхозерча лаьттанца балхаш дерашеи хьайбаш леладерашеи тIаийцача доккхийча декхарех, хьажкIаш лелаеш йола 116 звено вIашагIъеллай, бIаьстан балхашта кийчо еш латт, яхаш. Цхьабакъда, из деррига а бакъдолчунца тарлуш дац: массаза санна кхоачамбоацараш да районе лерттIа доахан Iангара дахара, дIадув ялаташ кийчде социалистически яхь йоаржаяра юкъе. Дукха звенош хIанз а йолаеннаяц удобренеш кийчъеи уж кхашка дIакхахьеи. Нов. Тебоева вIалла хьоаданзар механизатораша бIаьстан балхашка техника мишта кийчъю, агрозоотехнически дешар мишта вIаштIехьдаьккхад, «Октябра 40 шу» яхача совхозера Кусиева Зайдат санна болча дикагIболча хьажкIаш лелаерий-мастерий говзал Iомаяра, из шерра дIайовзийтара малагIа балхаш ду.

Района фермашка геттара цукха доахан дойт. Мишта лоархI уж санна дола гIулакхаш ССКП райкомо. Духхьала цу хаттарашта жоп корадинзар района секретара. Нов. Тебоева жоп даланзар цхьаькха хаттара а, фу де лаьрхIад райкомо районерча шоай боахам эггара хьалха совбаккха гIертаращца къовсам лоаттабара, хIамаш лечкъаерех, тунеядцех производство лораяра.

ЧIоагIа терко тIаяхийта ладийгIар партийни активо Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза председатела нов. **Абдусаламова** даьча къамаьлага. Дукха ха йоаццаш республике эггара тIехьайисарех цаI хиннача цу колхоза историе хьахьокх парте хьийхача наькъаща мел сиха дегIабоагIа боахам.

— Партийни аппаратера цу тIехьабисача боахаме со балха вахача хана, — йоах нов. Абдусаламова, — фермашка берригаш а 13 етт бар, уж а наьха коашка леладора. Цкъа юрта улица тIа гIолла дIайодар аьлах етта шиъ ворда. Мича хьу из?

— Ревизионни комиссе председатела хьу, — аьлар лехжаш вагIачо. Из дар колхозе вIалла а доакъар доацача хана!

ССКП обкома, райкома, партийни организаце новкъосталца колхоза болх тоабе вIаштIехьдаьлар Абдусаламова. 1959 шерачул 458 килограмм дукхагIа шура яьккхар хIара Iаттагара укх шера колхоза доярказа. Колхозо чIоагIа бе йоаллаю ССКП обкомеи республика Министрий Советеи карара-кара тела Ше байракх. Эггара лоархIамегIа йола культура — хьажкIаш, шерагара-шерага дика хьувкъае Iомаеннай колхоз.

— Цо, — йоах нов. Абдусаламова, — дIадахача шера торо хилийтар тхога пачхьалкхен юртбоахама еррига продукташ кийчъяра планаши декхараши кхоачаш а тIехкхоачаш а де.

— Коммунисташа, активисташа шоай низ а хьинар а ца кходеш хьокхам бала беза боахам тоабара, — йоах дIахо нов. Абдусаламова. Из гIулакх кхоачаш ца дерашкара, чIоагIа хьадеха деза лерттIа болх белга. Цхьа бригадир вар тха. Хьалха кIай китель йийхе кхай тIа а гIой, цхьаболча тунеядцаша колхоза рузкъа лечкъадара шек а воацаш бIарахьежар из. Оаха из гIулакх мегаргдоацилга дIахайтар цунга: бригаде бокъонца дика порядок оттае а цул совгIа законо яххача тайпара Iайха хьийгача къих 25 трудоди даккха а деза Iа. Болх мишта бе беза хьокхам ле колхозникашта, из де хьай безам беце — моттиг мукъаялийта. Кхийтар из! Бригада гIулакхаш чехкка тоаделар. ХIара участке болх дика тоабе йиш я производства командираша дика доал дойя. Ма хала дар тхона хьайбаш дIа-юха нийсдеш. Хьайбаш дебар, дIаоттаде помещенеш яцар, хIаьта а из гIулакх вIаштIехьдаьлар тха. ХIанз тха 13 бежан дац, 750 да, уж деррига хьайбаш воча хьалашка доацаш Iа доаккхаш а да.

Ши шу хьалха цу колхоза текущи счета тIа 81 сом дар, хIанз цунна шера чубоагIа пайда 3,5 миллион сомага кхоач. Доккхал де хIама да! Цхьабакъда, нов. Абдусаламова колхозо кхоачашдаьча гIулакхашта а ца ерзаеш, де дезарашта уйла тIаерзайир.

— 800 гектар хий дехкаш лаьтта да тха, — йоах нов. Абдусаламова. — Ховш да мел боккха лоархьам баьб январски Пленумо а Никита Сергеевич Хрущева даьча къамаьло а хий диллара балхий. Цхьабакъда, кхашка хий диллара техника еза, хIаьта из тхога йолаш а яц. Иштта а вешта а дика къоастаде деза колхозаш техникаца Iалашъяра дош. Дика мастерскеш яц тха, хIаьта во, пайданна йоаца техника — итташ эзараш сомий мах я. Юрта боахама министерствагара новкъостал эшар, цхьабакъда, из новкъостал кIезига да.

Доккхийча а зIамигача а гIулакхашта тха шефий тхона гIо де йиш яр. Сога аьннадар «Октябрьнефта» 23-гIа участок тха колхоза шефствовать де йоал аьнна. Цу гIулакха «Октябрьнефта» мехкдаьтта управлене керттера инженер нов. Болванов волча вахар со. Цхьабакъда, дIа чу а баха новкъостал деха колхозник венав цунга аьлча, цо жоп делар: — «Шефства хьакъехьарча цхьаккха а къамаьлага ладувгIа безам бац са» — аьнна.

Во дале а, колхозникашта эшарашта духьал цу тайпара бюрократически гIулакхаш республика Министрий Совете а, совнархозе а, «Сельстрой» тресте а хул, йоах нов. Абдусаламова. Масала, йоах цо, бархIазза совнархоза председатель нов. Евсеенко волча чуваха велча, цунна тIаккхача маганзар сона. Высоковольтни лине тIара тха юрта электричество чуйилла аьнна колхозникаша даь дехар чIоагIа шорта къоастаду «Сельстрой» треста управляюще нов. Осипова.

ШIахо, Абдусаламова кертагIдоаккх колхозникашка сов лаьтташ, хьайбаш леладайта йиш йоацилга, ший доалахьа бола боахам совбаккха гIертарашта духьал хоадамболлаш къовсам лоаттабе безалга. Во бахац «Советская Россия» яхача артела членаш, царна трудодена кхо килограмм ялат, ахча, даьтта деннад, шоай доаханна бокъонца кхоачам хиллал доакъар Iалашдаьд. ШIахо колхоза боахам тоабаларга хьежжа, трудоденах дIалур дукхагIа хургда, цу гIулакха общественни къахьегама юкъе мамогга хьинарегIа дакъа лаца деза хIара колхознико.

Республика Министрий Совета председатела нов. **Гайрбекова** ший къамаьлаца чIоагIа уйла тIаяхийтар республика къахьегамхоша укх шера кхоачашде дезача, тIехьадаха йиш йоацача, керттерча декхарашта.

ЦК январски Пленумо белгалдаьккхад, йоах нов. Гайрбекова, юрта боахама балха темпаш, тIа-тIа дегIадоагIаш латта наьха хьашташ Iалашдара маьшша ца хилар. Никита Сергеевич Хрущева Пленуме даьча къамаьлаца гучадаьха юрта боахама балхашта юкъера доккхий кхоачамбоацараш бокъонца вай республике а долаш да. Лоалахарча республикайлеи областайлеи тIехьадус вай дIаюв культураш хьувкъаяра а хьайбашкара продукташ яхара а. ДIадахача шера Кабардино-Балкаре санна хьувкъам вай хиннабаларе, кхы тIа а 800 эзар центнер хьажкIаш хургьяр вайга, вешта аьлча вай пачхьалкхенга ехкарел шозза дукхагIа. Йолаш йолча йоккхийча торонех пайда эцанзар.

ДIадахача шера Шалински, Ачхой-Мартановски, Наьсарен районий а МагIалбика зонерча а боахамаша во доацаш ялаташ кхедаьдар, цхьабакъда, из ца дойтара хIама данзар цар. Кхашкарча турпалий къахьегамца хьадаьр лечкъаделга соцаде, наха даьр даа гIертаращца къиза къовсам лелабе беза.

Ялаташ дика хьувкъийтара керттерадар да лаьтта дика кийчделгеи районе дикагIа хьувкъаш дола фу дIадувлгеи. Из ишта доллашехьа а «Ингушский» яхача совхозе, Наьсарен районерча совхозашка, Каргалински районерча колхозашка дукха хьажкIаш укх шера а, зяба тIа а ца ювш, бIаьсти оахача лаьтта дIаювш я. ХIаьта Шелковской районерча колхозаша цхьаь-цаI центнер хьажкIий фу кийчдаьдац дIадувча боарамга кхоачадаь.

Нов. Гайрбекова къаьстта терко тIайохийт шекара свеклаш лелаяра. Укх шера республике болх бе йолалу шекара завод, из бедалца Iалашъе еза.

Хьайбай боахам дегIабоалабелга дувцача хана нов. Гайрбекова къаьстта белгалдаьккхар колхозашкареи совхозашкареи доахан дебаданза дарг ца хилар.

Нов. Гайрбекова мукIарло дир ший решенеш кхоачаш мишта ю хьожаш республика Министрий Совето тIахьожам лоаттабаь ца хилара. ЛерагIа организаторски болх бара меттел, дукха гIараш а еш, Iаьдал Iехадара новкъа увтташ болча гIайгIа-кулгалхошкара дукхагIа хьадеха дезаш хилар хьахьокх цу дешо. Эггара лирагIча бехктокхаме увза беза уж.

ЧIоагIа дог тохаденна йолаш къамаьл дир актива трибунера Первомайски района Орджоникидзе цIерахча колхоза доярка нов. **Хачароевас**.

— Аз доярказла болх бу, — аьлар цо, — дерригаш а кхо шу мара дац. ДикагIа барашца нийсъялара дукха къахьега дийзар са. ССКП ЦК январски Пленума сийленца накъа дахара яьржача социалистически яхье аз баьча балхах хиннар иштта да: планах 1600 килограмми тIаийцача декхарах 1800 килограмми яккха езаш хиннача метта, айса деттача доахах хIара Iаттагара аз яьккхар 1923 килограмм шура.

ССКП XXII съезда накъа яха кийчлуш, аз дош лу кхы а дикагIа болх бе, 1961-ча шера хIара Iаттагара шишша эзар килограмм шура яккха.

Дош лу республика юрта боахама министра нов. **Слюсарева**. ХьажкIаш дика хьувкъаяь боахамаши районаши белгал а яьха, нов. Слюсарева ювц из Iальмате боккхача маьхера культура сихха ебаяра дукхагIа йолча районашкара йоккхий торонаш. ХьажкIаш лелаеш йолча республика керттерча районашкара ка бола культураш мамогга кIезигагIа дIае а дикагIа дола лаьтташ хьажкIашта хьожаде а деза. Из къоабалдеш ба Наьсарен, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Шалински районий а города МагIалбика а кулгалхой, бакъда, хьагучох, хабар мара-м дий-хьогI уж къоабал хилар. Мадарра аьлча, лаьтташ тоъаш, яхаш, бахьанаш а доахаш, хьажкIаш дIаювлга совдоаккхаш бац уж. ХьажкIашта лаьтта боарам увттабе йиш яц! Шера шозза хьувкъам баккха республике башха дика торонаш хилар белгалдоаккх нов. Слюсарева.

Шекара свеклаши хьажкIаши дукхагIа дIаерца дийзза, мамогга чIоагIагIа низ тIабахийта беза механизаци яра, дукхагIа вIашагIйохка еза механизированни звенош, уж боккхача маьхера культураш кхееча метте кхалнахага-ноаношка хьинаре дакъа лаца торо хилийтар духьа хIара колхозеи совхозеи вIаштIехьаяха еза берий яслеш.

Дийнна гIалаташ тоа ца дарал совнагIа, юха а уж гIалаташ деш бола боахамий кулгалхой бувц дIахо нов. Слюсарева. «Джалка» яхача совхоза йиълагIча отделене укх шера январь бетта гIоралла 11 Iаса деннад, леча дIакхаьча итташ хьайбаш кхы а да. Из ишта доллашехьа а, ССКП Шалински райком цу гIулакхаца ший гунахь доацаш санна ягIа, шийга кхаьчача материалашта тохкам белга прокуратурана тIа а дилла дийнай из.

Хьайбаш дойтара бехке болча нахаца тоам лелабеш я парте Наьсарен райком а. Йоакхо ца яр бахьан долаш 34 хьайба деннад Экажкъонгий-Юртарча отделене январь бетта ткъаь дийнахьа. Отделене управляющи Газдиев суде валара меттел парте райкома бюро цхьан хIаманга хьежаш ягIа. Балхадара доккхий кхоачамбоацараши гIалаташи кхьметтел укхаза а тIехь къайладахьа а бехказа бовла а гIерташ ССКП Наьсарени Шалински райкомий секретараша нн. Тебоевеи Мизаевеи лаьцача позицех кхеташ вац со, йоах нов. Слюсарева.

Юрта боахама министерствана яь критика нийса а лаьрхIа, уж кхоачамбоацараш дIадоахаргхилара собране дакъа лоацаш бараште тешам лу нов. Слюсарева.

Мишта лел яхье баьннарий гIулакхаш?

семилетка шоллагIча шера итогаш

	Яхье баьннараш				Кабардино-Балкарски АССР-ца нийсдеш даь лоархIамаш
	Нохч-ГIалгIай АССР	Херсонски область	Дагестански АССР	Къилбаседа-ХIирий АССР	
100 гектар лаьттан лаьрхIа хьайбай дукхал					
Доахан	11	30	11	20	23
Царца детта доахан	3,7	10,2	3,0	7,0	7,7
Хьакхарч (100 гектар лаьттан тIа)	28	36	6	50	21
Жан гаьзарийи	52	41,7	82	35	59
100 гектар лаьттан лоархIаш яьккхай					
Шура (центн.)	63,3	183,5	32,1	119,5	116,6
Дулх (цент. даьккха дулх)	10,7	32,1	8,4	22,0	17,2
Фуаш (100 гектар лаьттан тIа ялат дIадийнача лоархIаш, эзар.)	11,4	5,9	—	—	—
Продуктивность					
Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара йоаккха шура (кг).	1934	1940	1200	2018	1944
ХIара котамгара гулдаь фуаш	99	70	65	94	102
ХIара устагIа тIера даьккха тха	3,6	—	2,3	2,2	1,7
Заготовкай план кхоачашъяр					
Проценташка (боахама ерригача категореех)					
Шура	96,4	96,5	109,6	91,1	96,7
Дулх	107,3	88,4	125,4	108,2	110,2
Фуаш	100,3	100,6	133,5	92,8	100,1
Тха	101,6	100,6	103,2	100,8	103,6

Нохч-ГIалгIайчен юрта боахамеи, цунца яхье баьннача Дагестански, Къилбаседа-ХIирий АССР-еи Украински ССР Херсонски областеи, иштта лоалаха уллача Кабардино-Балкареи къахьегамхоша ССКП ЦК декабрьски (1959 шера) Пленума решенеш кхоачашъеш дIадахача шера цхьадола балхаш даьд.

Масала, Дагестан. Цу лоаман республикерча хьайбаш леладераша 1959 шера даьккхачул дукхагIа дулх, шура, тха, фуаш даьккха а даьккха дIаденнад. Уж продукташ эцара план ханал хьалха кхоачашъяьй. Колхозашкеи совхозашкеи 12 эзар бежан тIаккхийттад. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккха шура 1959 шера яьккхачул 53 килограмм тIаккхийттай. Къаьстта дика къахьийгад дIадахача шера Ленински, Кулински, Акушински района хьайбаш леладераша.

Колхозашеи совнархоза совхозашеи 8,7 эзар гектар сомий бешамаш дIаегIай — 1959 шера егIачул 3,1 эзар гектар дукхагIа.

Лоалахошта хьокхам луш дола чIоагIа къахьегаш даьха толамаш бIаргаго йиш я хIара республике а областе а. Сводка тIа бIаргагу 100 гектар лаьттан лаьрхIача херсонцашка хьайбаш эггара дукхагIа долга (царца детта доахан а). Цудухьа хIара Iаттагара йоаккха шура башха дукха еце а 100 гектара тIара дукха шура йоаккх (цхьайолча районашка — Высокопольски, Херсонски — 219—263 центнерага кхоач из).

ССКП ЦК январски Пленум хинначул тIехьагIа, Къилбаседа Кавказа юрта боахама дикагIбарий совещани йолча деношка еча яхье баьннарий итогаша хьахьокх хIанзалца даьчунна критика е езилга. Юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи гIулакх хеттача тайпара лелац.

Дукха кхоачамбоацараш да вай республике а.

ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа яхара лоалахошкара пайдане мел дар хьайде деза вай республикерча колхозашеи совхозашеи.

Ха сиха дIайода. Кердача шера цхьа бутт чакхбаьннаб. Хьайбай продукташ яхараи кийчъяраи йола темпаш керда шу доладушше а лерттIа дIайолаяьяц вай республика.

Де ца кхувш дисар кхоачашдергда вай, новкъостий! Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхой сий дола декхар да ССКП аргIан йолча съезда толамца накъа бахара яхье баьннарашта юкъе хьалхара моттиг яккхар.

Доазол дехьара

Венгрера керда хIамаш

Социалистически новкъа

Венгре шерра кооперативни болам баржар бахьан долаш мехкарча дерригача дIадувча латтаех 82 процент социалистически юрта боахама сектора кара да. ДIадахача шера денз хьахиннай 223 керда кооператив, дикка шеръеннай къаьнара кооперативаш—царна юкъебахаб миллион совгIа бола венгерски ахархой.

Халкъа паччахьалкхено доккха новкъостал ду кооперативашта. Масала, дIадахача кхаь шера юрта боахам дегIабоалабара 14 миллиард форинт ахча дIадахийтад планах 5,1 миллиард форинт мара ца хиннача.

КЕРДА ЙОККХА ГIИШЛО

Сазхаломбате балхаш дIадоладаьд электростанции нефтепроводи а йолаш йола мехкдаьтта цIенду завод хьалъяра. Советски машинаши оборудовании а оттаяь хьалъергйолаш йолча электростанце низ 600 мегаватт хургба.

Хьалъеча мехкдаьтта цIендеча завода хьалхара аргIа йистеяргья хIанз дIайолаеннача пятилетке, хIаьта шоллагIа аргIа йистеяьнначул тIехьагIа шера кхо миллион тонн мехкдаьтта чакхдоахаргда цо, вешта аьлча хIанз берригача мехка чакхдоахача мехкдаьттал дукхагIа. ШоллагIча пхе шера планах хьалъеча йоккхийча промышле объектаех цаI я Сазхаломбате хьалъеш йола гIишло.

МЕТАЛЛУРГИЙ ТОЛАМАШ

Халкъа боахам дегIабара йола кхаь шера план дикка тIеххоачашъяьй Венгре металлургически промышленносто. 1957 шерарчул 40 процент лакхъеннай дIадахача шера цу промышленноста производство, хIаьта къахьегама овсарле 25 процент лакхъеннай. Цхьан 1960 шера планал совгIа 900 миллион форинта маьха продукци еннай металлургически промышленносто.

Укх шера дIайолаеннача пхе шера плана хана чухь кхы а чIоагIагIа дегIайоагIаргья венгерски металлурги.

ЛАЬЦА ЧУВЕЛЛАВ ГАЗОВИ ДУШЕГУБКА КОНСТРУКТОР

БОНН, 30 январь. (ТАСС). Малхбузен Германе лаьца чувеллав шоллагIа дунен тIом болча хана бIаьш эзараш бола нах боабара бехке вола керттерча гитлеровски имперски кхерамзлен управлене кулгалдеча гIулакхаш тIа хинна пхи болхло. Берригa зуламхой хьалха хинна эсэсовцаш ба. Лийцараштa юкъе ва фашистски палачаша шоаш лийца нах боабеш хинна камераш а йоахкаш йола автомашина хьае кийчъяь вола Иоганнес Прадель.

Конгора гIулакхаш

ПАРИЖ, 30 январь. (ТАСС). Мохкбехкача Касавубу гулъяь гергача истола конференци ше гулъяьрашта хIара денна халахетар деш я. Хьалхехьа хоам баьча тайпара, эггара чIоагIагIа лоархIаш йолча политически партей викалаша баха тиганзар цу пхьегIа тIа. Парламент юкъе а ца йойташ, конституци хувца а законах йола правительство дIаяккха а Касавубу оттаяь планаш башха чIоагIа хьаллацац кхыметтел цу пхьегIа тIа боалабаьраша а. Франс Пресс яхача агентства корреспондента яхачох, тахан Касаи яхача провинце племяй баьччаша конференце юкъейоалаяьй Патрис Лумумбеи кхыбола политически деятелаши Iалаьмате чехка мукъабалийтари конголезски парламента берригa членаш конференце балха юкъе дакъа лацари дIадехаш оттаяь резолюци.

НЬЮ-ЙОРК, 30 январь. (ТАСС). Къилбаседерча Катанге самолета тIара чукхайсача листовкаш тIа марионетка Чомбе балуба яха племя восстани дIаяккхараи герз Iодиллараи тIахьех. Из ца дойя, «балуба яхача племя юрташка дукха бой дусаргда» яхаш кхерам тIатувс Чомбе.

Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача агентства корреспондента цу ультиматума хьакъехьа ше хоам беш йоах, Альбертвиль яхача партеи Маноно яхача города къилбаседехьа уллача Конго яхача районеи гIеттача балуба яхача племянеи Чомбе жандармененеи юкъе хIанз чIоаггIа довнаш да. ООН-а викало беча хоамах, «хьаний ца ховча самолеташа» чIоаггIа лакхера бомбаш чуийттар гIертача балуба племяси законах йолча правительства эскарашеи дIалаьцача Мононо яхача города.

НЬЮ-ЙОРК, 30 январь. (ТАСС). Тахан ООН-а генеральни секретара эрадаьккхад президентагара Касавубугара шийга кхаьча письмо. Цу письмо тIа Касавубус дIадех законах йолча правительства эскара духьала тIом дIаболабе Хаммаршельда ООН-а эскарашка команда ялар.

Хаммаршельда сихха дIакхайкадир Касавубу письмо чулоацам Кхерамзлен Совета членашка ше дIабовзийтарг хилар.

Кхоачашдергда тIайийца декхараш

1960-ча шера тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдир Горагорски мехкдаьттахоша — коллективо творчески къахьегарах, организационнии теолого-технически дуккха а гIулакхаш чакхдахарах торо хилар мехкдаьтта даккхара даькъе тIайийца хинна декхар 180 процент кхоачашде, къахьегама овсарле дикка лакхъе. 1142 эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходе.

1960-ча шера баьча балха итогаш еча хана гучадаьлар хIанз а бизза пайда ца эцаш дукха торонаш хилар, цхьаццадола балхаш эсала дийнна хилар. Уж балхаца хинна дерригa кхоачамбоацараш дайза а дайза, еррига торонаш гуча а яьха, керда социалистически декхараш тIайийцад тха цехаша, бригадаша. Мехкдаьтта дукхагIа доаккхилга, мехкдаьтта доалла Iаьлий-Юрта район тоаелга, мехкдаьттацарча газах дикагIа пайда эцилга, болх беш йолча скважинашкара овсарегIа мехкдаьтта доаккхилга, мехкдаьттахошта чуIе а культурно-бытовой а гIишлош дукхагIа хьалъеча, рационализаторашии изобретателаши совбоахилга — иштта да керттерча даькъе 1961-ча шера тIайийца социалистически декхараш.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, берригача къахьегамхоша шоай низ оарцагIбаккха лаьрхIад ССКП XXII съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, тIайийца декхараш кхоачаш а тIеххоачаш а дара.

П. ЛИТВИНОВ,
«Горскнефть» НПУ начальник.

Хаьнахьа йистеяргья ремонт

Укх шера юрта боахам кхы а дегIабоалабара низ кхо ца беш къахьега лаьрхIад Ачхой-Мартановски района колхозийи совхозийи коллективаша. Цудухьа шоашта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдара чуийнна юрта боахама машинаштеи тIехьаювзача инвентараи ремонт еш ба хIанз района механизатораш.

Дика дIадоладаьд ремонтни балхаш «Лермонтовский» совхоза центральни усадьберча трактористаша. Мичча хана бригаде вахача бIаргаго йиш я механизатораш техника ремонт еш боахкаш. Цу гIулакхо хьагойт царна юкъера барти цхьоагIои.

Ремонт еча къаьстта дика къахьегаш ба слесараш М. Тасуев, В. Цукаев, мотористаш Г. Докчикоев, Н. Ковалев, токараш А. Хаджиев, Б. Товсултанов, иштта кхыбараш а. Массайолча хана балха нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар. Дика болх бу ремонтни мастерске заведующе В. Похаленкос а. Механизатораштa ца ховр дIахьехаш а баьча балха тIахьожам дика лелабеш а ва из.

Иштта чIоагIа къахьегарах хIанзале 4 комбайна, тайп-тайпарча 8 сеялкана, 9 культиватора, 11 трактора ремонт яь баьннаб механизатораш. ДукхагIа йолча юрта боахама инвентара а ремонт яьй цар.

Укх бетта хиннача ССКП ЦК Пленумо XXII съезд хьаеллара баьча соцамо дегаш гIоздаьхача совхоза къахьегамхоша лаьрхIад цхьоалагIча апреле кхачалехьа еррига техника ремонт яь яккха. Из декхар кхоачашдергхиларах дог тийша ба уж.

МАТЮШИНА,
Ачхой-Мартановски района юрта боахама инспекце начальник.

Дика къахьег монтажникаша

Дика къахьегаш ба Грознерча химически завода контрольно-измерительни приборий цеха мастера Лычагин Анатоле кулгалдеча бригада монтажникаш. ССКП XXII съезда толамца накъа бахара хьинаре къахьегаш ба уж.

Цу бригада болхлоша № 7 йолча цехе хромотограф оттаяьй. Из автомат-прибор я. Цунца хьайоаккхача продуктана автоматически анализ е йиш хургья. № 32 йолча цехе экстремальни регуляторашта монтаж еш латт. Уж регулятораш болх бе дIайолаялийтача торо хургья брак йоацаш продукци арахеца.

Ала дезаш да, нов. Лычагина бригадерча болхлоша монтаж яра балхаш 105—110 процент кхоачашделга. Къаьстта дика болх беш ба монтажникаш Агапов Владимир, Желтобрюхов Николай, Власов Владимир, иштта кхыбараш а. Шоаш ду балхаш чIоагIа дикеи ханнахьеи ду цар.

Из бригада сийленца къахьегаш я коммунистически къахьегама бригада цIи яккхара.

Бригадера болхлой шоай кхетам лакхбара техникумашка, институташка, школе дешаш ба.

Г. ЗАСОРИН.

Машиностроительни техникумера дийша а яьнна, диъ шу хьалха грозненски локомотивни депо балха ера Вера Павловна Стрижак. Цига бригадиралла хьожайир из. Токарий, строгальщиккий, фрезеровщиккий говзалаш йолаш болча нахах 20 саг вар цун бригаде. Юххьанца паровозни а тепловозни а техника дика йовзацар Верийна. Цунна гIо дир кердача доттагIаша токараша Куликова, Литвина, Аветисова. Цунна производство йовзийташ а Iомаеш а хилар уж.

Бригадир ше а яр цу шерашкахь долбежни, фрезерни, строгальни станокаш Iомаеш. Цу станокашца оатхалаш еш йоаллаш гора из каст-каста.

ХIанз дукха ха йоаццаш — партийни организаце ССКП члена кандидаталла хьаийцай нов. Стрижак. Ше яьккхача ханах эггара гIозагIа дола ди цу денах лоархI цо. Октябрь бетта хургйолча парте съезда сийна керда декхараш тIа а ийца къахьег хIанз бригада коллективо.

Сурта тIа В. П. СТРИЖАК.

С. ВОРОНИН.
Г. Лысенко сурт.

БIаьстанга дика кийчо ю

«Старогрознефть» промысловикаша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, семилетка кхоалагIча шера лакхара социалистически декхараш тIайийцад «Гвардейский» совхоза болхлоша.

— ХIара гектара тIара 16—17 центнер ка бола ялат даккха лерхI цар укх шера.

4100 гектар соахкарчул дукхагIа дIаоврглья цу совхозо укх шера хьажкIаш, царех ахаш ялатийна лаьрхIа а ювш. Совхоза къахьегамхоша дош деннад хьажкIаш дика хьувкъае.

Уж декхараш толамца кхоачашде йиш хургйолаш хIанззехьа а къахьегаш ба кхашка балхаш дераши механизатораши. Совхоза къахьегамхой сеялкашта, макхашта, культиваторашта, нохараштa ремонт яь баьннаб, хIаьта тракторашта ремонт яь йистебовлаш латт. Ремонт е эзача 70 тракторах яь йистеяьннай 66.

Ала дезаш да, натахьа санна техника ремонт яра болх дика вIаштIехьбаьккха бале а кхашка удобренеш яхкара гIулакх чIоагIа тIехьадисалга. Совхоза кхашка 7 эзар тонн моттигера удобренеш яхка еза ча укх ханага кхаччалца яхкаяц 2,5 тонн мара.

ЧIоагIа теркам тIабохийтаргба укх шера комсаш дукхагIа дIайогIара. ДIадахача шера вIалла а комсаш егIайоацача совхоза кхоалагIча отделене укх шера 70 гектара тIа дIайогIа лерхI уж. Цу гIулакхта лаьрхIа хIанзале 40 гектар лаьтта кийчдаьд. ДIайогIа кийчъяьй 200 эзар зIамига га а.

Комсаш дика хьалкхее йиш я цига. Соахка Бено-Юрта дIаетIаяр 19 гектар комсаш. ХIара гектара тIа дIаетIаяр 2857 га. Ала дезаш да уж еррига комсаш дика леталга.

Къонача гаьнашта укх шера гемеш йогIаргья. Цу гIулакхa лаьрхIа 600 гемий кийчъяьй.

— БIаьсти хьакхачалехьа а дукха балхаш да тха де дезаш, — йоах комсаш лелаеча бригада бригадира Керимов ИбрахIима, — цудухьа хIанззехьа а кийчлуш ца тхо.

ЧIоагIа кийчо еш ба цу совхоза комсаш лелаераши кхашка балхаш дераши семилетка кхоалагIча шера комсаши ялати дикагIа хьалкхедара.

И. ПЕТРУХИН.

Хоржамашка кийчлуш латт

ССКП ЦК-а январски Пленума решенеша а цу Пленуме нов. Н. С. Хрущева даьча къамаьло а къахьега чIоагIа дог айдаьча хана къахьегамхой моттигера Советаш харжа кийчлуш ба Наурски района къахьегамхой.

Районе вIашагIтехай хоржама округаш, округийи юртийи хоржама комиссеш, хоржама комиссеш хержай, хоржама участкашка болх беш я агитпункташ, чуийнна болх беш ба агитатораш. Станицашка, совхозий болхлой поселкашка, хьайбай фермашка болх беш ба агитатораш — коммунисташ, комсомольцаш, парте боаца активисташ.

ЧIоагIа хоржамашка кийчлуш ба Калиновски станице. Ленина цIерахча колхоза парткоме болх беш я 40 сагах латта агитаторий группа. Царна юкъе ба хьалхе лелаю нах, бригадираш, юрта боахама специалисташ, коммунисташ. Колхозникашта беседаш ю колхоза председатела нов. Василихина, цун заместитела нов. Колпикова, кхыбараша а. Станице бахача наха советски хоржамий система дIайовзийташ, цар уж оарцагIа боах юртбоахама дерригa доакъош дIахо йодача хана дегIадоаладе парте ЦК-а январски Пленумо оттадаь декхараш кхоачашдара.

Укх деношка, къаьстта сарахьа, дукха нах хул совхоза Наурски станицерча агитпункте. Цига заведующа ва совхоза директора заместитель нов. Переверзин. Дика кийчъяьй агитпункт, арахьа а чухь а хьаллеха доахк совхоза къахьегамхой семилетка кхоалагIча шера заданеш хьалал хьалха кхоачашъяра къахьегамхой тIахьехаш дола лозунгаши плакаташи.

Деша керда газеташи журналаши да, ладувгIа радио, ловза шашкаш, шахматаш, домино я агитпункте. Эггара дикагIа бола болхлой тIаязбаь фотовитрина я.

Агитпункте къаьстта чIоагIа болх бу хIанз, парте ЦК-а январски Пленума исторически решенеш кхоачашъе а хургйолча ССКП XXII съезда сийленца накъа баха а советски наха тIагIертта къахьегача хана.

Совхоза директора нов. Саблина даьча къамаьлага чIоагIа теркам тIабохийташ ладийгIар гулбеннача наха. Цо дийцар вай правительстваи нов. Н. С. Хрущева шеи дунен тIа машар оттар дезаш къахьегарах, Советски Союзаи США-неи юкъера гIулакхаш тоалуш латташ хиларах, семилетка кхоалагIча шера, 1961 шера йолча совхоза планах.

Харжархошта лекцеш йийшар совхоза отделене управляюще А. Ф. Гашина, совхоза керттерча инженера В. И. Рябченко, планови отдела начальника З. Г. Баландина, кхыбараша а.

Хьайбаш дика Iангара даха а, бIаьстанарча балхашта кийчо е а, хургйолча ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа баха а тIагIертта къахьегаш, хоржамашка дика кийчлуш ба Наурски района къахьегамхой.

Б. БОГДАНОВ.

Кхалнаха говзалаш Iомаю

Тайп-тайпара балха говзалаш Iомаю № 1 йолча машиннаькъа кхалнаьха училище дешаш болча мехкараша. Цига ерригаш а 270 йоI я. Цар Iомаю штукатурщиккий, малярий, теплоизоляционниккий, плиточниккий говзалаш.

Дуккхача хана денз училище цхьа говзал мара Iомаяцар. ХIаьта хIанз кхыча тайпара тоабаьб цига из болх. Училище йисте а яьккха аттестат хьаийцача тайп-тайпарча говзалех болх бе йиш я цешархой. Училище теори Iомаешше а болх дикагI ховрглолаш дика опыт йолча мастераша кулгал а деш Грознерча «СМУ-2», «СМУ-4», «СМУ-6», «СМУ-8» яхача гIишлош еча управленешка болх беш хул мехкарий. Штукатурий, малярий болх Iомабу цар.

Уж говзалаш Iомае лаьрхIад Мальсагова Айзас. Хьалхара шу мара дац из училище деша ена, хIаьта а штукатурщиккийи, малярийи балхаш дика ду Мальсаговас. Дика болх барал совгIа юкъарча балха дакъа а лоац цо. Училище группай профорг я Мальсагова.

Массехк этаж йолча цIеношка отделочни балхаш деш производственни заданеш тIеххоачашъю мастера Л. Костинас кулгалдеча № 5 йолча штукатурщиккий группа, М. Пролис керте латтача № 3 йолча малярий группа. ДIадахача шера декабрь бетта къонача специалисташа МагIалбике интерната лаьрхIа хьалъеш хиннача помещенена тайп-тайпара отделочни балхаш деш хилар уж. Цига къаьстта дикагIа болх баьб мастер А. Мочаловас кулгалдеча № 4 йолча малярий группа.

Теплоизоляционникаш хила безам болаш ба мехкарий А. Мальсагова, Д. Дакаева, Т. Цокаева. Училище цар Iомаю спецтехнологи, материаловедени, черчени. Укх шера июль бетта курсаш йисте а яьха керда гIишлошъеча моттигашка балхашка гIоргба уж.

Ер дешара шу дIадоладеннача хана денз 160 эзар сома маьха болх баьб училищерча дешархоша. Дуккхача къонача специалисташта цар дика болх барах сийлен грамоташ тийннай.

П. ПОПОВ.

Москва. Центральни выставочни зале хьайийлай текстильни товарий Ерригсоюзни выставка. Даьхен 250 предприятей 30 тайпара текстильни продукци гойт цига.

Сурта тIа: Даьрей отделе.

Э. Евзерихина сурт. ТАСС фотохроника.

Машар лорабеча Советски Комитета протест

Законах йолча Конго правительствана керте лаьттача Патрис Лумумбай вахар бахьан долаш дог лазача берригача цIена уйла йолча нахагахьа ба машара тIехьара советски нах. Цар тIагIертта дIадех из мукъахецилгеи колонизатораша а царна чулаттараша а конголезски патриоташта деш дола низаш соцаделгеи.

ВIашагIкхийттача Къамий Организаце цIерах шоаш кхухьийтача заявленешка, письмошка, телеграммашка советски наха дувц, корта мукъале езача Конгос лоаттабеча къовсама бизза шоаш тIехьа хиларах, дукха ха йоаццаш Каире хиннача Азеи Африкаи халкъий мутIахьлен Совета чрезвычайни сессеяь решенеш чIоаггIа шоаш хьаллоацаш хиларах.

Советски наьха лоIамга хьежжа, машар лорабеча Советски Комитето цIаькха а протест кхайкаю законах доацаш конголезски патриоташ лувцарца дувзаденна, ВIашагIкхийттача Къамий Организацегара цо дIадех корта мукъале а шоай даьхен къзман лоIам а бахьан долаш къовсам лоаттабаь Патрис Лумумбеи кхыбола законах йолча правительства членаши мукъабалийтара сихха де дезар делга.

Спорта хоамаш

Республикански шахматни клубе шашкаех ловзаш Нохч-ГIалгIай АССР-е хьалхара моттиг яккхара ловзараш дIадоладеннад. Къаьстта дика ловзаш ба Жаворонков, Даудов, Шамов, иштта кхыбараш а.

* * *

Йистеяьннай къонача борецашта юкъе хьалхле яккхара Грозне «Динамо» спортивни зале хинна соревнованеш. Цига дакъа лоацаш хиннаб «Труд», «Локомотив», «Динамо», иштта кхыча обществай спортсменаш. Соревноване доккхий хьокхамаш даьхад Мазуева, Ражоева, Пашанова, Давидянца, Убиева, Аванесова. ДикагIа бола спортсменаш республика сборни команда юкъебахаб.

Р. АЛИМОВ.

* * *

Укх деношка Ереванера цIаенай республикера кIалтохаргах летарий сборни команда. Яхье баьнначарна юкъе дика хьокхамаш даьхад Грознерча спортсмена Рамазанов Шамила. Юххерча минутах леташ котваьлар из.

Дезача дозалах леташ вар Серноводскерча юртбоахама техникума студент Челохсаев Заур. 30 секунд ялалехьа шийца леташ хинна Хочиян Iотехар Заура. Юкъерча дозалах Окопянаца леташ хинна Абдулаев котваьлар.

Классически къовсамах белгалбаьлар СУ-4 дешархой Бадаеви Абдулаеви. Шоашца леташ хиннараш сихха кIалтехар цар.

Белгалдаккха дезаш да соревноване дакъа лоацаш хинначарех дукхагIа бараш кхыча республикашка эггара хьалха бахалга. Теша мегаргва дIахо йодача хана борецаш дикагIа кIалкхетаргах леташ хургхиларах.

К. МУСАЕВ.

Радиопередачай программа

2-ча февраля: 6.35 — «Тахан хьайбай ферме» — передача (гIалгIай меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.15 — «Киргизия — тахан» — передача (нохчий меттала); 8.30 — халкъа ладувгIа ашараш; 8.45 — «Сердало» газета обзор; 17.00 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — кагирхошта передача (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45—радиоочерк (эрсий меттала); 18.05—керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — «Старогрознефта» кхоалагIча промысла нефтяникаш болча — передача (нохчий меттала); 18.30—концерт.

3-ча февраля: 6.35 — «Тха маякашца нийсле» — передача (эрсий меттала); 6.55 — передачай программа; 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.30 — хоамаш; 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.30 — Средни Азерча халкъий ашараш; 8.50—Советски Союзерен доазол дехьареи хоамаш (гIалгIай меттала); 17.00 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.10 — «Совхоза агитколлектив укх деношка» — передача (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — «Старогрозненцаша дIадоладаь гIулакх хьаллоац машиннаькъахоша» — передача эрсий меттала); 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — «Дикача гIулакхех» — передача (нохчий меттала); 18.30 — нохч-гIалгIай музыка.

4-ча февраля: 6.35—юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.15 — пионераштеи школьникаштеи передача (нохчий меттала); 8.45 — «Тха микрофона хьалхашка» — передача (гIалгIай меттала); 16.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.40 — «Моттигерча Советий хоржамашта кийчо яра» — беседа (гIалгIай меттала); 17.05 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.20 — «Довзаш хургда вай; 18.00 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.15 — РадиоладувгIархой письмоех оттаяь передача (нохчий меттала); 18.30 — концерт.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАБ БОЛХ

ХIара бетта Наьсарен района культучрежденей болхлой дIабахача бетта шоаш баь болх бувцаш, балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахара а дIахо йодача хана уж хурдоаца наькъаш белгалдоахаш а семинаре вIашагIбеттaлу. Уж гIулакхаш белгалдахарал совгIа ССКП райкома пропагандаи агитацеи отдела болхлоша текущи политиках йолча темах лекцеш еш.

Денгара-ди массаза доал тоалуш боагIа района культучрежденей болх. Из хьагойт укх масалаша. Хьалха цхьаццайолча клубашка вIалла ца хиннача хIанз гIалгIай кхалнах юкъе а болаш художественни самодеятельноста коллективаш вIашагIъеххай, цул совгIа укх тIеххьарча хана дуккха а дикагIа лелабу кино хьокхара болх. ХIанз ерригача республике гIолла кино хьокхара хьалхара моттиг лелаю Наьсарен районо.

Цунга хьежжа аттача даьннад культура отдела финансай гIулакх а. Кино хьежарий дукхала план тIеххоачашъяр бахьан долаш республикански сийлен доска тIа яьккхай района киносеть.

Къаьстта дика болх бу Пхьилекъонгий, Экажкъонгий юрташкарча, района культура ЦIагIарча, юрта боахама техникумерча, мельзаводерча киноустановкай киномеханикаша. Шоай план массайолча хана 140—180 процент кхоачашъю цар.

ХIанзалца ца хиннача тайпара культпросветучрежденей болхлой семинар хиннай укх деношка Наьсарен-Вокзалерча библиотека помещене. Семинаре дакъа лаьцар библиотекай, клубай заведующеша, киномеханикаша, культура ЦIеной директораша, иштта кхыбараша.

Семинара хьалхарча дийнахьа СССР ялхлагIчеи РСФСР йиълагIчеи сессей балхах лаьца доклад йир района Iилмаи политически кхетам боаржабара общества отделенерча секретара нов. Смирнова. Дукха къамаьл дир укх бетта хиннача ССКП ЦК Пленумо баьча балха хьакъехьара райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Пашенных. Семинара шоллагIча дийнахьа клубайи библиотекайи секцеш къоаста а яь хIараненa доагI-доагIача тайпара хьехамаш дир отдела болхлоша, Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства методиста нов. Иванькос.

Цул совгIа библиотека болхлоша белгалдаьхар хIанз шоашта хьалхашка латта декхараш. Масала, совхоза болхлошта юрта боахама керда литературай выставкаш, витринаш, монтажаш кийчъелга, дикагIа болча хьажкIаш лелаерий, хьайбаш лелаерий опыт дIа-юха йовзийтилга, кердача газетий материалаш ешилга, иштта кхыдола балхаш дIакхахьа декхарийла ба культура болхлой.

Из болх дика лелабу Iаьлий-Юртарча, Аьлти-Юртарча библиотекай болхлоша. Къаьстта дика болх бу Iаьлий-Юртарча заведующе З. Цечоевас. Дика болх барах семинаре РСФСР культура министерства сийлен грамотеи СССР культура министерства «Геттара дика болх барах» яха значоки еннай цунна.

ДIахо дукха пайда баргбола къамаьлаш даьд цига. Семинар чакхйоалаш укх шера культучрежденей болх дика лелабарах а ССКП XXII съезда сийна шерра яхь а йоаржаяь керда социалистически декхараш тIайийцар семинаре гулбеннараша. Цар лаьрхIар съезд хьаеллача ден кино хьокхара план кхоачашъе, клубай болх кхы а дикагIа тоабе, кастта хургйолча республикански художественни самодеятельноста кхоалагIча смотрага коллективаш дика кийчъе, мамогга дукхагIа самодеятельностaшка кхалнах юкъеоза, иштта кхы а дуккха декхараш тIайийцар цига гулбеннараша.

У. АБАДИЕВ,
Наьсарен района культура отдела заведующи.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Граф Монте-Кристо»** ши сери цхьан сеансах.

Долалу: 10, 1.30, 5, 8.30.

ЗIамига зал № 1 — **«Граф Монте-Кристо»** ши сери цхьан сеансах.

Долалу: 8.30, 12, 3.30, 7.

ЗIамига зал № 2 — **«Граф Монте-Кристо»** ши сери цхьан сеансах.

Долалу: 9, 12.30, 4, 7.30.

ЗIамига зал № 3 — **«Дошо седкъа бола принцесса».**

Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 8.45, 10.15.

«Родина» яхача кинотеатре.

«Аэродромо дIатIаэцац».

Долалу: 9.

«Граф Монте-Кристо» ши сери цхьан сеансах.

Долалу: 10.45, 2.10, 5.35, 8.50.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI. 2 февраль, 1961 шу.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03020 Заказ № 805.